

Nr 175.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens; given Stockholms slott den 13 mars 1931.

Under återopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

N. Gärde.

Förslag
till
Lag
med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens.

Härigenom förordnas som följer:

Illojal reklam.

1 §.

Den, som i utövning av näringsverksamhet genom meddelande å vara, anslag eller skylt eller i annons, cirkulär, prospekt eller priskurant eller genom annat för ett större antal personer avsett meddelande i uppenbar strid mot god affärssed angående verksamheten eller däri utbudna varor eller prestationer lämnar oriktig uppgift, ägnad att framkalla uppfattningen om ett fördelaktigt anbud, straffes, där han haft eller bort hava vetskap om uppgiftens oriktighet, för illojal reklam med böter från och med fem till och med tvåtusen kronor eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårande, med fängelse från och med en månad till och med ett år; ersätte ock uppkommen skada.

Lag samma vare om den, som är anställd i eller eljest arbetar för annans näringsverksamhet och därvid självständigt bedriver reklam, som i första stycket sägs.

Till meddelande hänföres enligt denna paragraf jämväl framställning i bild eller genom annan särskild anordning.

Obehörigt lämnande eller erbjudande av gåva eller liknande förmån.

2 §.

Den, som vid utövning av detaljhandel utan ersättning eller för särskilt lågt beräknat pris lämnar eller erbjuder viss vara eller i varor inlösbart rabattmärke under förutsättning att köp sker av annat slags vara, straffes, där förfarandet innebär utnyttjande av allmänhetens godtrogenhet, med böter från och med fem till och med tvåtusen kronor; ersätte ock uppkommen skada.

Obehörigt användande eller yppande av yrkeshemligheter samt liknande brott.

3 §.

I näringsverksamhet anställd person, som under den tid, tjänstavtalet är gällande, i avsikt att bereda sig eller annan fördel eller att göra skada, obehö-

rigen använder sig av eller yppar fabrikationssätt, anordning, affärsförhållande eller annat, varom han under samma tid erhållit kännedom och som han vet utgöra en arbetsgivarens yrkeshemlighet, straffes med böter från och med fem till och med tvåtusen kronor eller med fängelse från och med en månad till och med ett år; ersätte ock uppkommen skada.

Lag samma vare, om någon i annat fall, i avsikt varom i första stycket förmäles, obehörigen använder sig av eller giver annan del av ritning, mönster, modell, schablon eller dylik teknisk förebild, som han för utförande av arbete eller eljest för affärsändamål fått sig anförtrodd.

4 §.

Är gärning, som avses i 3 §, enligt 22 kap. strafflagen att bedöma såsom trolöshet mot huvudman, skall vad i sagda paragraf finnes stadgat ej vinna tillämpning.

5 §.

Om någon i avsikt, som omförmäles i 3 §, obehörigen använder sig av eller giver annan del av yrkeshemlighet eller i paragrafens andra stycke avsedd förebild, varom han vunnit kännedom genom honom lämnat meddelande av den i samma paragraf angivna art, varde, såframt han, då han mottog meddelandet, ägde kännedom om de förhållanden, som gjorde detsamma otillåtet, straffad på sätt i 3 § sägs ävensom förpliktad att gottgöra uppkommen skada.

Bestickning.

6 §.

Den, som lämnar, utlovar eller erbjuder gåva eller annan förmån till någon i näringsverksamhet eller eljest vid företag av ekonomisk art eller vid verk, inrättning eller stiftelse anställd person för att därigenom muta denne att vid avtal om inköp av varor eller utförande av arbete eller tagande av försäkring för dens räkning, hos vilken han är anställd, åt någon skaffa företräde framför annan eller att underlåta framställa anmärkning i fråga om fullgörande av sådant avtal, straffes med böter från och med fem till och med tvåtusen kronor eller med fängelse från och med en månad till och med ett år; ersätte ock uppkommen skada.

7 §.

I näringsverksamhet eller eljest vid företag av ekonomisk art eller vid verk, inrättning eller stiftelse anställd person, som tager, låter åt sig utlova eller begär gåva eller annan förmån för att därigenom låta muta sig att vid avtal om inköp av varor eller utförande av arbete eller tagande av försäkring för dens räkning, hos vilken han är anställd, åt någon skaffa företräde framför annan eller att underlåta framställa anmärkning i fråga om fullgörande av sådant avtal, varde straffad på sätt i 6 § sägs ävensom förpliktad att ersätta uppkommen skada.

Emottagen muta eller dess värde tillfaller kronan.

8 §.

Vad i 6 och 7 §§ stadgats skall icke äga tillämpning, om gärningen är straffbar enligt 25 kap. strafflagen.

Allmänna bestämmelser.

9 §.

Med näringsverksamhet förstås i denna lag varje huvudsakligen på ekonomisk vinst för dess utövare riktad yrkesmässig verksamhet.

10 §.

Berättigad att anställa talan enligt denna lag är:

1) i de uti 1 och 2 §§ avsedda fall varje näringsidkare inom samma eller likartad yrkesgren som den, inom vilken brottet begåtts, så ock, utom beträffande skadestånd, varje sammanslutning för främjande av yrkesintressen, såframt näringsidkare, varom nu nämnts, äro företrädade inom sammanslutningen och denna äger att kära inför domstol;

2) i de uti 3 och 5 §§ angivna fall den, vilkens yrkeshemlighet eller förebild obehörigen använts eller röjts; samt

3) i de uti 6 och 7 §§ omförmälda fall varje näringsidkare, som frambringa, tillverkar eller håller till salu varor eller utför arbete av samma eller liknande art som de varor eller det arbete, som skolat inköpas eller utföras, eller meddelar försäkring av samma slag som den försäkring, vilken skolat tagas, ävensom den anställdes arbetsgivare, där ej gärningen skett med dennes begivande, så ock, utom vad angår skadestånd, varje sammanslutning för främjande av yrkesintressen, beträffande vilken motsvarande förutsättningar som de under 1) angivna äro för handen.

Allmän åklagare må ock väcka påstående om straff för brott, varom i denna lag förmäles, i de uti 3 och 5 §§ nämnda fall dock endast efter angivelse av den, som, enligt vad under 2) sägs, äger anställa talan i anledning av sådant brott.

11 §.

Den, som under tid, då han är ställd under tilltal för brott, varom i 1, 2 eller 5 § nämns, fortsätter samma brott, skall för varje gång åtal därför anhängiggjorts fällas till det straff, som är bestämt för sådant brott; dock må fängelsestraff icke ådömas för längre tid än sammanlagt ett år.

12 §.

Då vid domstol förekommer mål om obehörigt användande eller yppande av yrkeshemlighet eller om missbrukande av förebild, som avses i 3 § andra stycket, må på begäran av den, vilkens rätt förmenas hava blivit kränkt genom den åtalade handlingen, domstolen, därest målets offentliga handläggning prövas kunna för honom medföra ytterligare skada i samma hänseende, förordna, att målet skall handläggas inom stängda dörrar.

13 §.

Var, som vill fordra skadestånd enligt denna lag, skall inom två år från den dag, då skadan timade, anhängiggöra sin talan hos domstol. Försummas det, have han förlorat sin talan.

14 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skall förvandling ske efter allmänna strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1932.

Genom denna lag upphäves lagen den 19 juni 1919 (nr 446) med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 4 april 1930.

N ä r v a r a n d e :

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden LÜBECK, BESKOW, LUNDAVIK, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON, DAHL.

Efter gemensam beredning med chefen för handelsdepartementet anför chefen för justitiedepartementet, statsrådet Bissmark:

Fråga om utvidgad lagstiftning mot illojal konkurrens.

Tillkomsten av gällande lagstiftning.

»Frågan om lagstiftningens inskridande mot yttringar av illojal konkurrens har under en lång följd av år varit aktuell i vårt land. Redan 1897 bragtes densamma inför riksdagen, i det att motioner då väcktes i båda kamrarna om avlåtande av skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om lagstiftningsåtgärder i ämnet. Lagutskottet avstyrkte emellertid motionerna, och dessa blevo också av kamrarna avslagna. En ny motion i samma syfte frambars vid 1904 års riksdag. Den tillstyrktes av lagutskottet, men kamrarna stannade i olika beslut, i det andra kammaren biföll, första kammaren däremot avlog utskottets hemställan. Sedan frågan ånyo motionsvis upptagits år 1905, beslutade riksdagen, mot lagutskottets avstyrkande yttrande, att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, vilka lagbestämmelser kunde anses erforderliga och lämpliga till stävjande av illojal konkurrens, samt framläggande för riksdagen av det förslag, vartill den verkställda utredningen kunde föranleda. På grund av riksdagens nämnda skrivelse uppdrog Kungl. Maj:t den 6 mars 1908 åt den s. k. patentlagstiftningskommittén att verkställa bland annat den begärda utredningen.

Den 5 maj 1915 avgav kommittén betänkande med förslag till lagbestämmelser i ämnet. Betänkandet innehöll förslag dels till lag mot illojal konkurrens och dels till vissa ändringar i strafflagen, rättegångsbalken och andra författningar. Huvudförslaget upptog stadganden mot följande former av illojal konkurrens: 1) illojal reklam, 2) försäljning eller salubjudande av s. k. märkesartiklar till underpris, 3) present- och rabattmärkesystemen, 4) angivande av oriktigt geografiskt ursprung för varor, 5) nedsättande av annans näringsverksamhet, 6) obehörigt användande eller yppande av yrkeshemligheter samt liknande brott och 7) bestickning. Dessutom funnos i förslaget

upptagna åtskilliga processuella och andra allmänna bestämmelser. De under 1)–4) angivna stadgandena ävensom vissa av de föreslagna allmänna bestämmelserna ansåg kommittén böra i huvudsak få sin motsvarighet i tryckfrihetsförordningen, men som denna samtidigt vore under omarbetning, avlämnade kommittén icke något förslag till lagtext i denna del utan angav endast — dock i detalj — huru kommittén tänkt sig de för intagande i tryckfrihetsförordningen avsedda stadgandena. Därjämte föreslog kommittén, att beträffande illojal konkurrens genom tryckt skrift delvis skulle tillämpas ett annat ansvarighetssystem och ett annat processuellt förfarande än för närvarande gäller enligt tryckfrihetsförordningen, varjämte kommittén ifrågasatte vissa andra ändringar i tryckfrihetsförordningen.

Över kommitténs förslag hördes kommerskollegium, patent- och registreringsverket samt åtskilliga korporationer och föreningar på olika områden av näringslivet. I de avgivna utlåtandena vitsordades så gott som undantagslöst behovet av en lagstiftning mot illojal konkurrens. Emellertid framställdes i särskilda hänseenden detaljmärkningar av större eller mindre räckvidd mot kommitténs förslag. Erinringarna avsågo, i den mån de kommo från näringsorganisationernas sida, merendels en skärpning av den föreslagna lagstiftningen. I ett till kommerskollegium ingivet yttrande vände sig svenska tidningsutgivareföreningen genom sin styrelse mot de ifrågasatta stadgandena i tryckfrihetsförordningen, vilka betecknades såsom oantagliga, men även mot vissa andra delar av kommittébetänkandet, där kommittén ansågs hava gått längre, än något verkligen uppvisat behov kunde sägas kräva, detta bland annat vad beträffade den illojala reklamens bekämpande.

Rörande två bland de former av illojal konkurrens, mot vilka kommittén förordat bestämmelser, nämligen obehörigt användande eller yppande av yrkeshemligheter samt liknande brott ävensom bestickning, har lagstiftning sedermera kommit till stånd i huvudsaklig överensstämmelse med kommitténs förslag, vilket skedde genom lagen den 19 juni 1919 (nr 446) med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens.

I övriga delar har däremot kommittébetänkandet hittills ej föranlett någon lagstiftning. Skälet härtill torde i främsta rummet vara att söka i de starka betänkligheter, som mött de av kommittén i dessa delar föreslagna ingripande ändringarna i vår tryckfrihetslagstiftning.

Efter tillkomsten av 1919 års lag hava tid efter annan framställningar hos Kungl. Maj:t gjorts om utsträckt lagstiftning mot illojal konkurrens. Sådana framställningar hava inkommit bland annat från Skånes köpmannaförbund, tolfte svenska handelskammarmötet, Sveriges köpmannaförbund, Stockholms handelskammare och Stockholms manufakturhandlareförening, samtliga under år 1920, från Sveriges pälsvaruarbetsgivareförening och Sveriges körsnärsmästareförening gemensamt, likaledes under år 1920, från centralstyrelsen för Sveriges järnhandlareföreningar under år 1921, från Stockholms handelskammare, Skånes handelskammare, handelskammaren i Göteborg och Sveriges köpmannaförbund gemensamt under år 1923, från sistnämnda organisation, Stockholms handelskammare, svenska leverantörföreningen i guldsmedsbranschen,

Framställningar om utvidgad lagstiftning.

Sveriges juvelerare- och guldsmedsförbund och centralstyrelsen för svenska pappershandlareföreningen, samtliga under år 1926, från Sveriges industriförbund under år 1928, från delegerade för ett i Stockholm under samma år hållet möte av representanter för engroshandeln, detaljhandeln och handelsresandekåren inom skilda branscher och från landets olika delar samt från vissa handelskamrar och näringsammanslutningar under åren 1929 och 1930. Framställningarna gå mer eller mindre långt. I vissa av dessa påyrkas en komplettering av 1919 års lag i huvudsaklig överensstämmelse med patentlagstiftningens kommitténs förslag, i andra av dessa framställningar hemställas om ingripande mot en eller annan speciell form av illojal konkurrens. Framför allt hava lagbestämmelser ansetts nödvändiga mot illojal reklam i dess olika yttringar och, särskilt på senare tid, mot de s. k. present- och rabattmärkessystemen.

Likaledes har kommerskollegium i sitt den 24 oktober 1928 avgivna betänkande, innefattande vissa riktlinjer för revision av näringsfrihetsförordningen, kraftigt framhållit önskvärdheten av en fullständig lagstiftning mot illojal konkurrens.

Grunderna för utvidgad lagstiftning mot illojal konkurrens.

Det synes mig icke gärna kunna förnekas, att mycket talar för en utvidgad lagstiftning på ifrågavarande område. Kommittébetänkandet såväl som de däröver avgivna yttrandena och de talrika, tid efter annan gjorda framställningarna i ämnet vittna otvetydigt om att missförhållanden förefinnas, vilka delvis kunna betecknas som allvarliga. Förkastliga konkurrensmetoder kunna nu saklöst tillämpas, och det torde vara ett faktum att den illojala konkurrensen under de senaste åren snarare tilltagit än avtagit. Vid en jämförelse med förhållandena i utlandet lärer utan överdrift kunna sägas, att vårt land står väsentligt efter flertalet främmande kulturstater i fråga om den illojala konkurrensens stävande på legislativ väg. Många av de illojala konkurrensmetoder, som utomlands äro förbjudna, äro här straffria. Det förtjänar också att framhållas, hurusom den i Paris den 20 mars 1883 avslutade och sedermera vid skilda konferenser reviderade internationella konventionen för skydd av den s. k. industriella äganderätten, vilken konvention bitratts av de flesta europeiska stater, däribland Sverige, och även åtskilliga utomeuropeiska, förutsätter ett effektivt skydd mot illojal konkurrens samt att jämväl inom Nationernas förbund mycket arbete nedlagts till fullständigande och förbättrande av lagstiftningen på detta område. Att på överenskommelsens väg, genom ingripande av vederbörande organisationer eller ock förmedelst upplysningsarbete bland allmänheten söka motarbeta det onda gör, enligt vad erfarenheten lärt och näringslivets män intygat, icke till fyllest. Jag har därför ansett det påkallat att upptaga till prövning frågan om ytterligare lagstiftningsåtgärder mot den illojala konkurrensen.

Enligt min mening böra vid bedömandet av denna fråga anläggas följande huvudsynpunkter.

Lagstiftningen bör söka stävja osunda företeelser på näringslivets område,

men det kan givetvis ej komma i fråga att för vinnande av detta ändamål göra intrång på näringsfrihetens princip. Endast den verkligt illojala konkurrensen bör beivras, d. v. s. den konkurrens, i vilken mot god affärssed stridande medel tillgripas. Huruvida en viss affärsmetod i allo och under alla förhållanden strider mot god affärssed, är emellertid en fråga, varom viss osäkerhet råder, något som synes mig framgå ej mindre av själva de framställningar, som av näringslivets representanter gjorts i ämnet och som förete en stor skiljaktighet i fråga om den föreslagna lagstiftningens omfattning, än även av de skiljaktiga meningar, som inom kommittén kommit till synes i detta avseende. Då härtill kommer att det gäller ett praktiskt taget för vårt land nytt lagstiftningsområde, berörande förhållanden av en synnerligen ömtålig natur, anser jag det vara av vikt att framgå med stor försiktighet. Jag anser därför, att det för närvarande kan komma i fråga att lagstifta endast mot sådana former av illojal konkurrens, beträffande vilka lagstiftningskravet bäres upp av en mera allmän och enig opinion. Särskilt har jag funnit de ingripande ändringar i tryckfrihetsförordningen, som kommittén föreslagit, böra undvikas. Det motstånd, som kommittébetänkandet på denna punkt rönt från pressens sida, synes mig i viss mån berättigat. Anonymitetens skyddande och — vad speciellt beträffar periodisk skrift — utgivarens bibehållande vid den starka position, han innehar såsom ensam ansvarig för vad i skriften förekommer, anses med rätta vara av den betydelse, att ett kringskärande av dessa viktiga principer inom vår tryckfrihetsrätt icke gärna bör komma i fråga. Den historiskt grundade särställning, som den svenska tryckfrihetsförordningen i mångt och mycket intager i jämförelse med främmande presslagar, gör det förklarligt, att hos oss rests invändningar mot rättsregler, som ansetts kunna genomföras i utlandet. I den mån lagstiftning kan vara påkallad, är det således ett villkor att finna sådana utvägar att vår tryckfrihetslagstiftning lämnas oberörd.

Den första frågan, som möter vid övervägandet av lagstiftningsåtgärder mot illojal konkurrens, är huruvida den utvägen bör anlitas att genom en så kallad *generalklausul* såsom illojal konkurrens beteckna och förbjuda varje i konkurrensyfte företagen handling, som står i strid mot god affärssed. Så har skett exempelvis i Tyskland och under de senaste åren i Norge, Österrike och Finland, i vilka länder vid sidan av generalklausulen dock finnas specialbestämmelser mot olika arter av illojal konkurrens. På andra håll, såsom i Frankrike, en del andra romanska länder samt i viss mån även England och Amerikas förenta stater, har med stöd av allmänna civilrättsliga regler om ersättningsskyldighet på grund av skadegörande handling så småningom uppbyggts ett generalklausulen motsvarande system av rättsprinciper för undertryckande av den illojala konkurrensen.

I vårt land, där ju generella skadeståndsbestämmelser av civilrättslig natur saknas, hava meningarna visat sig delade om lämpligheten av en generalklausuls upptagande i lagstiftningen mot illojal konkurrens. Såsom av kommittébetän-

kandet (sid. 74—80 och 491—492) framgår, förordades ett dylikt stadgande av fem bland kommitténs ledamöter, under det att ordföranden och de fem återstående ledamöterna ställde sig avvisande. Kommerskollegium samt patent- och registreringsverket biträdde i sina yttranden över förslaget majoritetens uppfattning och ansågo sig åtminstone för det dåvarande ej kunna tillstyrka någon generalklausul, medan däremot av de i ärendet hörda näringsorganisationerna det långt övervägande flertalet intog samma ståndpunkt som minoriteten inom kommittén.

Att jag till frågan om generalklausul intar en avvisande ställning framgår redan av de allmänna synpunkter, jag anlagt på detta lagstiftningsspörsmål. Jag medger, att en generalklausul kan vara att förordas ur rent teoretisk synpunkt och att den även praktiskt sett må kunna verka gagneligt, särskilt till förhindrande av specialbestämmelsernas kringgående och uppkomsten av nya illojala konkurrensmetoder. Som jag redan framhållit, är det emellertid av synnerlig vikt att framgå med försiktighet. Det förefaller mig då knappast lämpligt att i den utsträckning, som det av kommitténs minoritet förordade systemet medför, så att säga göra lagskiparen till lagstiftare. På sätt kommittémajoriteten framhållit, skulle införandet i lagen av en generalklausul vålla ett betänkligt osäkerhetstillstånd både för näringsidkarna själva och för domstolarna, som hade att tillämpa lagen. Vidare torde det möta svårigheter att finna en sådan avfattning av en dylik bestämmelse, att en ändring av tryckfrihetsförordningen skulle kunna undvikas. Jag ansluter mig därför till kommittémajoriteten, då den säger, att det vore bäst att lagstifta blott mot vissa närmare angivna slag av illojal konkurrens, detta i varje fall till en början, så att man finge se, huru en så begränsad lagstiftning verkade i praktiken och huru den uppfattades av affärsvärlden och våra på detta område ej tränade domstolar.

Då jag således anser mig icke nu kunna föreslå ett upptagande i lagstiftningen av en generalklausul, gäller det att avgöra, huruvida och i vilken utsträckning lagbestämmelser böra genomföras mot andra *speciella former* av illojal konkurrens än dem, beträffande vilka stadganden redan återfinnas i 1919 års lag.

Om jag därvid tar till utgångspunkt de former, som blivit föremål för behandling i kommitténs förslag, måste jag med de av mig angivna synpunkterna till en början utmönstra försäljning eller salubjudande till underpris av s. k. märkesartiklar (varor å vilka producenten med utsättande av namn, firma eller varumärke angivit visst detaljpris; § 11 i kommittéförslaget). Att opinionen icke är allmän eller enig på denna punkt framgår redan av de meningsskiljaktigheter, som yppades inom kommittén (sid. 502—506).

I fråga om nedsättande av annans verksamhet (§ 15 i kommittéförslaget) hade kommittén tänkt sig, att de däremot föreslagna straffbestämmelserna skulle vara tillräckliga, utan att någon ändring behövde vidtagas i tryckfrihetsförordningen, samt därvid — under hänvisning till gängse domstolspraxis

— ifrågasatt om icke bestämmelsen i sagda förordnings § 3 mom. 12 mot lämnande av lögnaktiga uppgifter och vrängda framställningar till allmänhetens förvillande och förledande skulle kunna komma till tillämpning. Huruvida detta är fullt riktigt, synes mig dock tvivelaktigt. Lämpligast vore enligt min uppfattning att åvägabringa större överensstämmelse mellan bestämmelserna i de båda författningarna. Detta skulle ju emellertid förutsätta ändring av tryckfrihetsförordningen. I betraktande härav och på grund av det nära sambandet mellan förevarande lagstiftningsfråga och den tillämnade revisionen av allmänna strafflagen, som ju redan, särskilt i 16 kap. 8 §, innehåller vissa å denna form av illojal konkurrens tillämpliga stadganden, anser jag, i anslutning till de av mig angivna huvudprinciperna, att lagstiftning däremot i detta sammanhang icke bör förekomma.

Beträffande angivandet av oriktigt geografiskt ursprung för varor finnas redan nu vissa bestämmelser däremot i lagarna den 4 juni 1913 (nr 159) och den 9 oktober 1914 (nr 422). Endast den senare, som stadgar förbud i vissa fall mot varors förseende med oriktig ursprungsbeteckning och saluhållande av oriktigt märkta varor, är här av något större intresse. Kommittén hade föreslagit, att stadgandena i denna lag skulle med vissa jämkningar upptagas i lagen mot illojal konkurrens (§§ 13 och 14 i kommittéförslaget). Då det nu, såsom förut nämnts, icke kan bli fråga om en fullständig lagstiftning mot den illojala konkurrensen, bör 1914 års lag bibehållas såsom fristående lag.

Vad härefter angår den form av illojal konkurrens, som kommittén benämnt illojal reklam, innehöll kommittéförslaget dels vissa allmänna stadganden och dels specialbestämmelser rörande två särskilda former av illojal reklam, den ena hänförande sig till realisationsväsendet, för vilket gávos reglerande föreskrifter (§§ 5—9), och den andra avseende salubjudande av förutvarande konkursvaror eller panter (§ 10). Det kan enligt min mening ifrågasättas, om de föreslagna specialbestämmelserna verkligen äro behövliga och i allo lämpliga. De olika meningar i ämnet, vilka kommit till synes såväl inom kommittén (sid. 492—502) som i de i anledning av betänkandet avgivna yttrandena, tyda på, att härutinnan icke föreligger en allmän och enig opinion. Att nu föreslå lagstiftningsåtgärder på dessa punkter skulle icke vara förenligt med de angivna grunderna.

Återstå de former av illojal konkurrens, som beröras i de av kommittén föreslagna allmänna stadgandena mot sanningslös reklam samt i dess bestämmelser mot de så kallade present- och rabattmärkessystemen. Den vanligaste yttringen av illojal konkurrens lär vara den, som förekommer i dessa former, och det är på dessa områden som de allvarligaste missförhållandena torde förefinnas. Också är det, såsom förut antytts, i dessa avseenden som ett inskridande på lagstiftningens väg mest energiskt påyrkats. Även om i vissa av de avgivna utlåtandena en viss tveksamhet kommit till synes i fråga om lagstiftning angående present- och rabattmärkessystemen, särskilt med hänsyn till möjligheten

att rätt avgränsa lagstiftningen, har dock icke något bestämt avstyrkande gjorts. Vittnesbörden om den skada, som vållas genom affärsmetoder av ifrågavarande slag, äro alltför många och samstämmiga för att kunna lämnas obeaktade. Då också, såsom i det följande skall visas, möjlighet finnes att anordna lagstiftningen så, att tryckfrihetsförordningens bestämmelser icke beröras, har jag funnit förutsättningarna för ett legislativt ingripande beträffande de nu ifrågavarande formerna av illojal konkurrens vara för handen.

I anslutning härtill har jag låtit överarbeta kommittéförslaget i vad avser illojal reklam i inskränkt mening samt present- och rabattmärkessystemen, därvid numera generaldirektören H. Hjertén såsom inom handelsdepartementet tillkallad sakkunnig biträtt. Bland de synpunkter, som därvid varit ledande utöver de av mig redan angivna, må särskilt nämnas, att jag ansett önskvärt att, i högre grad än kommittén kan sägas hava gjort, åt bestämmelserna giva karaktären av lagbud, vilka icke så gott som enbart avse att skydda näringsidkarna utan jämväl hava till ändamål att hindra, att allmänheten blir vilseledd. Trots detta dubbla syfte hos de avsedda stadgandena har jag ansett med sakens natur bäst överensstämma att låta sammanföra dessa med de i 1919 års lag redan förekommande bestämmelserna mot vissa yttringar av illojal konkurrens samt giva det hela formen av en ny lag, därvid i likhet med vad som skett i kommittéförslaget stadgandena mot de nytillkomna brottsformerna fått plats före de nu gällande bestämmelserna.»

Efter redogörelse för det sålunda utarbetade förslaget till *lag med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens*, i den del det utgör tillägg till gällande lag i ämnet, anför departementschefen till närmare belysning av förslagets innehåll i denna del följande:

Illojal reklam. »I fråga om den del av förslaget, som avser illojal reklam, torde jag till en början få i korthet redogöra för gällande svensk och utländsk rätt i ämnet.

Sverige. Beträffande svensk rätt anför kommittén (sid. 85—86):

Några allmänna lagbestämmelser eller i praxis utbildade rättsregler, särskilt avseende att bereda skydd mot illojal reklam, förekomme ej i svensk rätt.

Visserligen kunde stadgandet mot bedrägeri i 22 kap. 1 § strafflagen här i någon mån komma till användning. Att på denna väg söka inskrida mot den illojala reklamen mötte dock högst betydande vanskligheter. För paragrafens tillämplighet fordrades i objektivt hänseende, att den illojala reklamen verkligen innefattade ett svikligt förfarande, vidare att genom detta svikliga förfarande någon förletts till ett köp eller annan rättstransaktion — försök till bedrägeri vore nämligen ej straffbart — och slutligen att härigenom ekonomisk förlust tillskyndats kunden, t. ex. att priset för en vara i förhållande till dens kvalitet varit för högt. I subjektivt avseende fordrades, såsom delvis framginge redan av det nämnda, att gärningsmannen handlat i ond tro och i brottslig avsikt. Dessa förutsättningar, såväl de objektiva som de subjektiva, måste av motparten bevisas, något som ofta kunde vara förenat med ej ringa svårighet.

Enbart den bedragne kunden, ej den brottslikes konkurrenter, betraktades såsom målsägare, även om de senare lidit minskning i sin kundkrets och sålunda indirekt skadats. Åtalsberättigad vore därför utom allmän åklagare allenast kunden. Blott undantagsvis torde allmänne åklagaren vara i tillfälle att utan angivelse väcka talan. Och att kunden merendels skulle draga sig för att med risk av ytterligare förlust själv anställa en ofta kostsam rättegång eller angiva brottet till åtal och således bringa till offentligheten, att han låtit föra sig bakom ljust, vore lätt förklarligt, i synnerhet som några större värden i allmänhet ej stode på spel och, enligt vad förut påpekats, det i många fall vore ganska svårt att anskaffa nödig bevisning.

Vad anginge stadgandet i 22 kap. 13 § andra stycket strafflagen om ansvar för den, som sålde eller annorledes emot vedergällning förytttrade ont för gott, mängt för omängt eller det, varuti han visste fel vara, utan att sådant uppenbara, kunde detta stadgande synas lämpat att ej sällan komma till användning för bekämpande av illojal reklam, särskilt som detsamma, i motsats till vad som gällde rörande bedrägeriparagrafen, vore tillämpligt, jämväl om kunden ej lidit någon ekonomisk förlust eller, med andra ord uttryckt, även om priset för varan icke varit för högt. Något mera avsevärt skydd mot den illojala reklamen hade emellertid i praxis stadgandet icke berett affärsmännen. Att detsamma ej heller tillkommit ur denna synpunkt utan till skydd för avnämarna, vore ock tydligt. Beträffande åtalsrätten vore förhållandet det, att allmän åklagare ägde föra talan, om varan i fråga utgjordes av livsmedel, men eljest blott den förorättade kunden.

Vidkommande utländsk rätt i ämnet torde särskilt följande vara att nämna:

Då jämlikt fransk rättspraxis de stadganden i allmänna civillagen, som bilda grundvalen för de i Frankrike gällande rättsregler mot illojal konkurrens, i allmänhet anses tillämpliga endast för sådana fall av dylik konkurrens, där ett direkt angrepp mot en viss näringsidkare föreligger, t. ex. vid nedsättande av annans näringsverksamhet, komma i Frankrike nämnda stadganden blott mera undantagsvis till användning gentemot den illojala reklamen, vilken ju enligt sin natur vanligen är riktad mot alla eller ett obestämt antal konkurrenter. Beträffande vissa arter av illojal reklam, exempelvis obehörigt användande av industriella utmärkelsetecken o. d., hava emellertid specialföreskrifter meddelats i särskilda författningar.

Frankrike.

I flertalet andra romanska länder, såsom Belgien och Italien (rörande Schweiz hänvisas till det följande), gälla i huvudsak motsvarande rättsregler på området som i Frankrike.

Andra romanska länder.

Enligt den engelska lagen angående varubeteckningar (Merchandise Marks Act) av den 23 augusti 1887 med däri sedermera vidtagna ändringar är det förbjudet att å varor anbringa 'en i väsentlig mån oriktig handelsbeteckning'. Förmår vederbörande visa, att han handlat utan sviklig avsikt, är stadgandet ej tillämpligt. En omkastning av bevisskyldigheten, sådan den eljest vanligen är ordnad i brottmål, föreligger alltså här. Vidare innehåller lagen förbud mot att försälja, till salu utställa eller i handels- eller

England.

fabrikationssyfte innehava varor, å vilka en i väsentlig mån oriktig handelsbeteckning finnes anbragt. Dock går den fri, som kan styrka, dels att han vidtagit alla tillbörliga försiktighetsmått för att ej överträda lagen och, då han begick överträdelsen, icke haft anledning misstänka, att beteckningen var oriktig, dels att han på anfordran lämnat alla honom till buds stående upplysningar om dem, från vilka han erhållit varorna, dels ock att han jämväl i övrigt handlat utan skuld. En än mera vittgående omkastning av bevisskyldigheten har således här genomförts. Under uttrycket 'handelsbeteckning' faller varje direkt eller indirekt angivande — med ord, siffror eller andra tecken — av en varas mängd, mått, mål eller vikt, av den ort eller det land, där varan tillverkats eller frambragts, av sättet för varans tillverkande eller frambringande, av varans beståndsdelar eller av dess egenskap att vara föremål för patent, privilegium eller liknande rätt. Att beteckningen till äventyrs utgör ett registrerat varumärke eller ingår som del i ett sådant, utesluter ej lagens tillämplighet. Ett anbringande å en vara av beteckning, varom här är fråga, anses föreligga, om beteckningen sättes å själva varan eller å omslag, etikett eller annat föremål, i sammanhang med vilket varan försäljes, till salu utställes eller i handels- eller fabrikationssyfte innehaves, om varan inneslutes i eller eljest sättes i förbindelse med sålunda förut märkt omslag, etikett eller annat föremål, liksom också om beteckningen annorledes användes på ett sätt, som måste anses beräknat på att framkalla det antagandet, att varan åsyftas med ifrågavarande beteckning. Muntliga uppgifter drabbas icke av stadgandena i lagen. Överträdelse av denna straffas med fängelse eller böter eller med båda dessa påföljder i förening, varjämte föremål, genom vilka eller med avseende å vilka brottet begåtts, framför allt själva varorna, konfiskeras.

Tyskland.

Ingående bestämmelser i föreliggande ämne finnas i 2—5 §§ och 13 § andra stycket av den tyska lagen mot illojal konkurrens (unlauterer Wettbewerb) den 7 juni 1909.

Denna lag stadgar, att den, som i offentliga tillkännagivanden eller i meddelanden, avsedda för en större krets av personer, rörande affärsförhållanden (geschäftliche Verhältnisse), särskilt i fråga om varors eller yrkesprestationers (gewerbliche Leistungen) beskaffenhet, ursprung, framställningssätt eller prisberäkning, sättet för varors anskaffande, deras anskaffningskälla, innehavet av utmärkelser, anledningen till eller ändamålet med en försäljning eller mängden av varuförråd, lämnar oriktiga uppgifter, ägnade att framkalla skenet av ett särskilt gynnsamt anbud (besonders günstiges Angebot), kan lagföras med yrkande om förbud för honom att vidare lämna ifrågavarande oriktiga uppgifter. Ägde han eller borde han hava ägt vetskap om uppgifternas oriktighet, är han dessutom — med viss begränsning i fråga om redaktörer, förläggare, tryckare och spridare av periodiska tryckalster — skyldig att ersätta uppkommen skada. Har han lämnat uppgifterna mot bättre vetande och i avsikt att framkalla skenet av ett särskilt gynnsamt anbud, straffas han med fängelse och böter eller med endera av dessa påföljder, vartill enligt allmänna strafflagen kommer, att föremål, som använts för brottets begående, kunna

dömas förbrutna. Med uppgifter, varom ovan nämnts, äro likställda framställningar i bild och andra anordningar, som äro avsedda och ägnade att ersätta sådana uppgifter. Från lagens tillämplighetsområde undantages uttryckligen användandet av beteckningar, som enligt handelsbruk tjäna att utmärka vissa slag av varor eller yrkesprestationer utan att hava till ändamål att angiva dessas ursprung, s. k. generiska beteckningar.

Såsom av det sagda framgår, är den tyska lagens räckvidd långt större än den refererade engelska lagens. Varje art av sanningslös reklam på näringslivets område, vilken har en mera offentlig karaktär och är ägnad att framkalla skenet av ett särskilt gynnsamt anbud, drabbas nämligen regelmässigt, oavsett dess form och innehåll i övrigt, av den tyska lagstiftningen. Där emot kan denna aldrig vinna tillämpning å lämnande av oriktiga uppgifter blott till enskilda kunder. Enligt den tolkning, som gives åt uttrycken 'geschäftliche Verhältnisse' och 'gewerbliche Leistungen', avser lagen att bereda skydd mot illojal reklam inom varje gren av näringsverksamhet i vidsträckt bemärkelse, varje huvudsakligen på förvärv riktad yrkesverksamhet. Uttrycket 'besonders günstiges Angebot' torde vara att tolka så, att anbudet skall framstå såsom i något hänseende gynnsamt vid en jämförelse med andra anbud från samma eller annat håll; en mera restriktiv tolkning har dock ibland kommit till synes, i det åt ordet 'besonders' givits betydelsen av 'synnerligen'. S. k. Marktschreierei, d. v. s. sådant ofta förekommande överdrivet lovprisande, som vanligen icke av allmänheten uppfattas helt efter orden och därför ej innebär någon större fara för ett vilseledande, exempelvis 'bästa varor', 'billigaste pris', anses icke vara förbjudet. Å andra sidan fordras ej, att någon faktiskt blivit vilseledd genom reklamen; det är tillräckligt, att denna varit ägnad att vilseleda. Gärningsmannen vid illojal reklam behöver icke nödvändigtvis vara den, vars verksamhet reklamen är ägnad att gynna, utan kan även t. ex. vara ett hos honom anställt biträde och t. o. m. en utom affären stående person, vare sig denne handlar på anmodan av den förstnämnde eller icke. Någon sådan omkastning av bevisskyldigheten, som gäller enligt den engelska lagen, återfinnes ej i den tyska.

Den österrikiska lagen mot illojal konkurrens av den 26 september 1923 innehåller i förevarande ämne väsentligen enahanda bestämmelser som den tyska lagen. De avvikelser, som förekomma på vissa punkter, synas icke vara av beskaffenhet att behöva här närmare angivas. Däremot bör måhända nämnas, att den österrikiska lagen enligt sin slutligen erhållna lydelse är betydligt mera omfattande, än som tidigare varit ifrågasatt. Praktiskt sett kan den sägas träffa all mera offentlig illojal reklam inom näringslivets olika områden.

Även i ett flertal andra länder har tysk lagstiftning i väsentlig mån fått tjäna till mönster vid genomförande av bestämmelser mot ifrågavarande form av illojal konkurrens, t. ex. i vissa schweiziska kantonen, Grekland, Polen, Danmark och Norge. I det följande skall redogöras för sistnämnda båda länders lagstadganden i ämnet, vilka ju måste anses vara av särskilt intresse för oss.

Redan genom en lag den 27 april 1894 infördes i dansk rätt vissa, om ock ganska begränsade, straffbud på området. Ehuru i främsta rummet given till skydd

Österrike.

Schweiz m. fl.
länder.

Danmark.

för den köpande allmänheten, bar dock sagda lag även prägeln av en lag mot illojal konkurrens. De nämnda bestämmelserna hava sedermera i huvudsak upptagits och vidare utbildats i senare lagar, av vilka den sista är lagen den 29 mars 1924 mot 'uretmässig Konkurrence og Varebetegnelse'.

I 1 § av 1924 års lag, sådan den lyder efter däri år 1926 vidtagna ändringar, stadgas följande: Den, som försäljer eller till salu utbjuder varor, må icke på dessa, deras etiketter eller emballage, ej heller vid skyltning eller på räkningar, fakturor eller andra affärshandlingar hava anbragt oriktiga eller vilseledande uppgifter till påverkande av efterfrågan, såsom beteckningar vilka 1) innehålla en oriktig uppgift med avseende å varans ursprungsort (eller -land), art, tillverkningsätt, stoff, sammansättning, beskaffenhet, egenskaper, verkningar eller prisförhållande eller ock äro ägnade att bibringa en felaktig uppfattning i något av nämnda hänseenden, eller 2) äro ägnade att bibringa köparna den åsikten, att samtliga de i affären förda olika varusorter härröra från samma ort (eller land) eller tillverkats på ett och samma sätt, oaktat detta blott delvis är förhållandet, eller 3) oriktigt angiva, att varorna blivit prisbelönade vid en utställning, att de undersökts eller rekommenderats av offentliga myndigheter, eller att de äro eller varit skyddade genom patent, med mindre — i sistnämnda fall — att uppgiften var riktig, då beteckningen anbragtes. Överträdelse härav straffas med böter fr. o. m. femtio t. o. m. fyratusen kronor. I händelse av försvårande omständigheter, särskilt vid oftare upprepade lagbrott, kan straffet skärpas till enkelt fängelse i högst sex månader. Den sakfällde skall dessutom, för så vitt de olovligt betecknade varorna fortfarande äro i hans besittning eller eljest stå till hans förfogande, genom domen förpliktas att rätta beteckningen eller, därest varorna icke äro förfärdigade inom landet, att, om han föredrager detta, utföra dem ur landet. — Enligt 2 § betraktas det såsom en försvårande omständighet, om de oriktiga eller vilseledande uppgifterna spridas genom tillkännagivanden i tidningspressen, genom cirkulär eller genom skyltning på ett särskilt i ögonen fallande sätt. — I 3 § göres undantag beträffande generiska varubeteckningar. — För fall av uppkommen skada kan jämlikt 15 § ersättnings skyldighet ådömas.

Såsom denna redogörelse ger vid handen, riktar sig den danska lagen, i likhet med den engelska, endast mot illojal reklam för varor, icke för yrkesprestationer. Det straffbara torde alltid få anses vara, ej själva anbringandet av den förbjudna beteckningen, utan varans saluhållande under sådan beteckning. Huruvida denna kommer till uttryck i ord eller i bild, är att döma av 1 §:s avfattning likgiltigt.

Norge.

Den norska lagen mot illojal konkurrens (utilbørlig konkurransen) den 7 juli 1922 innehåller i sin 2 § bland annat följande: I kungörelser, på skyltar, i prislister, cirkulär eller liknande meddelanden, i fakturor, räkningar eller liknande affärshandlingar eller på varor eller deras emballage må icke om en näringsverksamhet, om dess varor eller för övrigt om förhållande, som sammanhänger med den, uppgivas något oriktigt eller vilseledande, som är ägnat att bibringa den uppfattningen, att ett särskilt (særlig) gynnsamt anbud göres om köp eller försäljning av varor eller utförande av arbete eller annan

prestation, eller på annat sätt framkalla en oriktig föreställning om den affär eller det avtal, vartill inbjudes. Såsom uppgifter räknas även framställningar i bild o. d. Den, som begagnat sig av den oriktiga eller vilseledande uppgiften eller i vars tjänst detta skett, kan förpliktas att avhålla sig från sådan handling. Därjämte är — enligt allmänna straffrättsliga regler dock endast för fall av ond tro — ett överträdande av stadgandet belagt med böter eller fängelse i högst tre månader. — Har skada bevisligen uppkommit, kan ersättning utkrävas enligt allmänna skadestandsregler.

Den norska lagen är således mera omfattande än den danska därutinnan, att den förra icke är begränsad till allenast varuhandeln utan jämväl träffar illojal reklam för yrkesprestationer, t. ex. inom transport- eller försäkringsväsendet. Enligt förarbetena har man ej ansett sig böra, såsom i Tyskland, Danmark och annorstädes skett, i lagtexten upptaga några särskilda exempel på förhållanden, som en oriktig eller vilseledande uppgift kan avse. Ett osannfärdigt lovprisande inför en enskild kund faller icke under paragrafen.

I Finland har den 31 januari 1930 utfärdats en lag mot illojal konkurrens, vilken rörande osannfärdig reklam innehåller bestämmelser, som väsentligen överensstämmer med de tyska.

Finland.

Kommittén, som angående behovet av lagstiftning mot den sanningslösa reklamen framhöll (sid. 99) liknande synpunkter som de i min allmänna motivering angivna, fann åvägbringandet av en ändamålsenlig lagstiftning mot den illojala reklamen vara en för vårt näringslivs sunda utveckling synnerligen viktig fråga och föreslog i ämnet stadganden (§§ 1—4) av följande innehåll:

*Av kommittén
föreslagna
stadganden.*

Om någon genom meddelande, avsett för ett större eller obestämt antal personer, lämnar en oriktig uppgift rörande sin egen eller annans näringsverksamhet eller vad därmed äger samband och denna uppgift är ägnad att med ifrågavarande näringsverksamhet, dess varor eller yrkesprestationer förbinda uppfattningen om något i ett eller annat hänseende gynnsamt, skall, även i händelse han saknat vetskap om uppgiftens oriktighet, förbud kunna av domstol utfärdas för honom att vidare genom sådant meddelande lämna ifrågakomna oriktiga uppgift. Föreligger avsikt att vilseleda, eller överträdes meddelat förbud, är vederbörande förfallen till straff och skadeståndsskyldighet. Såsom exempel på meddelanden, som äro avsedda för ett större eller obestämt antal personer, nämnas i kommitténs förslag meddelanden å skyltar eller anslag, i annonser, cirkulär eller prospekt och å saluhållna varor eller deras emballage. Med näringsverksamhet förstås varje huvudsakligen på ekonomisk vinst för dess utövare riktad yrkesmässig verksamhet. Som föremål för den oriktiga uppgiften omnämner förslaget bland annat en affärs ålder, omsättnings storlek, varors eller yrkesprestationers beskaffenhet, deras pris eller dettas beräkning, förvärvat titel, prisbelöning eller annan utmärkelse, varors ursprung, särskild anledning till en försäljning. Med uppgifter, som avses i förslaget, likställas framställningar i bild och andra särskilda anordningar, som äro ägnade att ersätta dylika uppgifter. Har en beteckning, som efter sin ordalydelse hänvisar på visst ursprung för en vara, enligt han-

delsbruk övergått till att endast utmärka viss varuart (generisk beteckning), eller har eljest ett uttryck enligt handelsbruk erhållit en från ordalagen avvikande innebörd, är dess användande i denna överförda bemärkelse icke förbjudet.

Huvudprinciperna i kommittéförslaget äro alltså följande: Endast å mera offentlig illojal reklam äro de föreslagna bestämmelserna tillämpliga, således icke å ett lovprisande, som tager sig uttryck allenast i ett meddelande till enskild kund. Stadgandena hava avseende ej blott å handel, industri och hantverk utan å all slags näringsverksamhet i vidsträckt betydelse. Varje mera offentlig illojal reklam på näringslivets olika områden, icke endast flera eller färre bestämt angivna former därav, träffas av förslagets bestämmelser. Gärningsmannen kan vara vem som helst, alltså ej blott den näringsidkare, som reklamen är ägnad att gynna. Även ett förfarande i god tro, som innebär sanningslös reklam, kan beivras, dock ej straffrättsligt.

Departements-
förslaget.

Dess förhållande till tryckfrihetsförordningen.

Av min föregående redogörelse framgår, att de av kommittén föreslagna stadgandena mot illojal reklam skulle föranleda vissa ändringar i tryckfrihetsförordningen samt att jag, utgående därifrån att vår tryckfrihetslagstiftning borde lämnas oberörd, ansett möjlighet finnas att ordna den ifrågasatta lagstiftningen på ett i detta hänseende tillfredsställande sätt.

Vid prövning av de olika utvägar, som kunde tänkas möjliga, har jag först övervägt, huruvida man borde begränsa lagstiftningen till att avse endast andra mera offentliga meddelanden än sådana, som förekomma i tryckt skrift. Detta har också ifrågasatts i ett av utlåtandena över förslaget, dock blott såsom en provisorisk nödfallsutväg. Ett analogt tillvägagångssätt har för övrigt redan förut tillämpats i 1914 års lag angående oriktiga ursprungs-beteckningar för varor, i det enligt nämnda lag allenast ett användande av oriktig ursprungs-beteckning å vara eller dess emballage eller å skylt eller anslag, som hör till varan, kan beivras. Emellertid har jag ansett, att endast för det fall, att ingen annan lösning stode att vinna, den nu nämnda borde komma i betraktande. Helt visst ställa sig förhållandena praktiskt sett annorlunda, när det gäller illojal reklam i allmänhet, än då fråga är blott om användande av oriktiga ursprungs-beteckningar. I åtskilliga fall skulle en sådan begränsning som den antydda otvivelaktigt göra lagstiftningen föga effektiv.

Svenska tidningsutgivareföreningen har anvisat en annan väg såsom måhända möjlig. Föreningen sätter nämligen i fråga, om ej det åsyftade målet väsentligen kan nås redan med tillämpning av förutnämnda i 22 kap. 1 § och 13 § andra stycket strafflagen givna städganden mot bedrägeri och viss annan oredlighet, särskilt om dessa brott göras straffbara på försöksstadiet. Här emot lärer dock bland annat kunna åberopas det mindre lämpliga i att enkom med tanke på den illojala konkurrensens motarbetande, fristående från vår allmänna strafflags revision i övrigt, underkasta dess nämnda bestämmelser de ingripande ändringar, som skulle bliva av nöden för det avsedda ändamålets vinnande i ej alltför ringa utsträckning. Att endast vidtaga den ändringen, att försök kriminaliseras i större eller mindre omfattning, vilken fråga även i an-

nat sammanhang är föremål för övervägande, har jag icke ansett vara tillräckligt, särskilt med hänsyn till de praktiska svårigheterna i fråga om bevisning av de fordrade förutsättningarna och med hänsyn till åtalsrättens utformning.

Lämpligare har då syntts vara att nu lagstifta uteslutande mot den illojala konkurrensen och därvid gå så till väga, att ett kriminaliserande sker, icke — såsom enligt kommitténs förslag — av själva tillkännagivandet, således icke av den oriktiga uppgiftens lämnande, utan av varans eller yrkesprestationens tillhandahållande under lämnande av denna oriktiga uppgift. Även detta alternativ avser, liksom de båda föregående, att undvika ändringar i tryckfrihetsförordningen, och har det jämväl i övrigt vissa beröringspunkter med det av tidningsutgivareföreningen framförda. Om också ej fri från svårigheter torde likväl denna tredje linje kunna betecknas såsom lättare framkomlig. Den innefattar också i mindre grad än den av kommittén valda, något nytt och oprövat i förhållande till gällande rätt. Sålunda kan redan nu ett bedrägeribrott, begånget med tillhjälp av en tidningsannons, liksom även ett lotterianordnande, som tagit sig uttryck i en sådan annons, straffas utan återopande av tryckfrihetsförordningen. Även förordningen den 29 juni 1917 angående förbud i vissa fall mot användande av vilseledande varubeteckningar vid handel med födoämnen får anses vila på samma princip. Lagstiftningens sålunda ändrade läggning har till följd att vissa jämkningar i inskränkande riktning böra vidtagas uti kommitténs förslag, särskilt i fråga om bestämmelserna om meddelande av förbud och om påföljd för överträdelse av sådant förbud samt om illojal reklam för annan än den egna näringsverksamheten. Men då dessa jämkningar synas i viss mån önskvärda i och för sig, har jag ansett hinder desto mindre möta att gå fram på denna väg.

Enligt kommitténs förslag var det utan betydelse av vem den illojala reklamen bedreves. Sålunda kunde reklamen, enligt vad kommittén yttrar i sina motiv (sid. 106—107), bedrivas av en alldeles utomstående person, och kommittén omnämner särskilt (sid. 440—441), att redaktionella uttalanden, insända artiklar och såsom notiser influerna meddelanden i den periodiska pressen, vilka innefattade reklam för en viss affär eller vara, icke vore så sällsynta utan ganska ofta förekomme särskilt för att gynna större annonsörer. Då enligt departementsförslaget, såsom nämnts, ej själva lämnandet av den oriktiga uppgiften kriminaliserats, läser det vara tydligt, att kommitténs ståndpunkt i denna del icke kunnat upprätthållas. Enligt det föreliggande förslaget kan därför endast näringsidkaren själv vara gärningsman. Begreppet 'näringsidkare' får sin närmare bestämning av uttrycket 'näringsverksamhet', vars innebörd är angivet i 7 § i 1919 års lag, vilket lagrum motsvarar 9 § av departementsförslaget. I övrigt är på denna punkt endast anledning att påpeka, att en begränsning av lagens räckvidd till allenast handel, industri och hantverk, vilken begränsning svenska tidningsutgivareföreningen synes hava ifrågasatt, icke kan anses tillräddlig. Om det också framför allt är inom handeln, industrien och hantverket som den illojala reklamen florerar, kan det icke förnekas, att den även gör sig gällande på andra områden av näringslivet i vidsträckt bemärkelse, så t. ex.

Gärnings-
mannen vid
illojal reklam.

inom olika yrken för utvinnande av naturprodukter, vidare inom skilda slag av transportyrken, försäkringsverksamhet och restaurationsrörelse samt likaså inom särskilda grenar av agenturverksamhet. Jämväl mot den illojala reklam, som kan förekomma inom arkitekt-, advokat-, publicist- och skriftställaryrkena, avses att bereda skydd.

Meddelanden,
varå lagen är
tillämplig.

Att blott *mera offentlig* sanningslös reklam åsyftas, är i kommitténs förslag uttryckt med orden 'genom meddelande, avsett för ett större eller obestämt antal personer, såsom å skyltar eller anslag, i annonser, cirkulär eller prospekt eller å saluhållna varor eller deras emballage' och i departementsförslaget med orden 'genom meddelande avsett för ett större antal personer, såsom å vara, anslag eller skylt eller i annons, cirkulär, prospekt eller priskurant'. Någon avvikelse i sak från kommitténs förslag har jag icke åsyftat med det i departementsförslaget använda uttryckssättet.

Andra exempel än de särskilt nämnda å tillkännagivanden, som här avses, äro meddelanden i allmänt tillgängliga årsberättelser över bolags eller andra affärers verksamhet, i matsedlar eller vinlistor å restauranger o. s. v. Även å muntliga meddelanden kan lagen undantagsvis tänkas tillämplig, såsom vid varors utropande å auktioner eller av gatuförsäljare.

Huru stort det antal personer, till vilket meddelandet är ställt, måste vara, för att lagen skall kunna vinna tillämpning, är beroende på omständigheterna i de olika fallen: på en affärs karaktär av grosshandel eller detaljhandel, på en varas beskaffenhet att blott användas av personer inom ett visst yrke o. s. v. Ett till medlemmarna av en bestämd kår, förening eller annan sammanslutning riktat tillkännagivande kan jämväl vara att betrakta såsom ett meddelande av ifrågavarande slag, så t. ex. en cirkulärskrivelse från en kooperativ handelsaffär till medlemmarna i den förening, som äger affären.

Ett meddelande till en enskild kund, vare sig muntligen, i brev eller i annan affärshandling, faller icke under lagen, även om meddelandet fortsprides av den, till vilken det lämnats; givetvis avser jag emellertid med det nu sagda ej sådana fall, då en affärsman allmänt begagnar sig av blanketter till räkningar med därå anbragta oriktiga uppgifter, eller då dylika lämnas i brev, som utgå i sådant antal, att de närmast hava karaktären av cirkulär. Ehuru det icke gärna kan förnekas, att jämväl det privata osannfärdiga lovprisandet är ägnat att verka menligt, måste dock medgivas, att den sanningslösa reklamen i allmänhet först då, när den får en mera offentlig karaktär och när icke blott enstaka utan ett större antal personer omedelbart löpa fara att vilseledas, är av beskaffenhet att kunna lända till verkligt betydande skada. Härtill kommer, att lagstiftningens utsträckande till det privata lämnandet av oriktiga uppgifter utan tvivel är förenat med vissa betänkligheter. Faran för ett utbildat spioneri- och provokationssystem, som ingalunda vore önskvärt, samt för rättegångar i trakasseringsssyfte ligger här påfallande nära. Till stöd för ifrågavarande begränsning kan åberopas exemplet från ett flertal främmande länder med lagbestämmelser i ämnet. Vad särskilt angår Tyskland må nämnas, att där ursprungligen ifrågasatts att giva lagstiftningen den antydda vid-

sträcktare omfattningen, men att detta ansågs varken av behovet påkallat eller lämpligt. Har således även den svenska lagstiftningen mot illojal reklam funnits böra på angivet sätt begränsas, är det emellertid tydligt, att om genom ett osant privat lovprisande bedrägeri- eller oredlighetsbrott begåtts mot enskild kund, talan härom men också endast härom kan föras enligt allmänna strafflagen.

Genom lagtextens uttryck 'uppgift' uteslutes från paragrafens tillämplighetsområde ett rent subjektivt uttalande, som icke kan till sin riktighet eller oriktighet objektivt kontrolleras. Av särskild betydelse är detta vid åberopande av intyg, innefattande någons personliga omdöme angående en vara eller yrkesprestation, t. ex. rörande ett munvattens angenäma arom. Där emot kan lagen bli tillämplig i fråga om åberopande av en analys angående samma munvattens antiseptiska egenskaper. Givetvis är det alltid uttalandets innebörd, icke dess form, som är avgörande.

Den omständigheten, att uppgiften innefattas i ett registrerat varumärke eller firmanamn, utgör icke hinder för lagens tillämpning. Emellertid har kommerskollegium i sitt utlåtande framfört betänkligheter häremot, såvitt angår registrerade varumärken. Någon oegentlighet kan enligt min uppfattning det föreslagna stadgandet dock ej sägas innebära. Att varumärkesrätten respektive firmarätten är i lag erkänd, utesluter icke möjligheten av viss inskränkning i samma rätt, om en dylik inskränkning finnes påkallad för tillgodoseende av något annat intresse. Och ett sådant föreligger här, då eljest under skyddet av en registrering oriktiga uppgifter av varjehanda slag skulle kunna lämnas. Någon allmän rätt för vederbörande myndighet att vägra registrering av ett vilseledande märke eller firmanamn finnes ej för närvarande, och även om en sådan rätt införes, måste den i praktiken bli begränsad till mera uppenbara fall; ofta är det nämligen omöjligt att vid själva registreringen med någon större grad av visshet avgöra, om beteckningen kommer att användas på ett vilseledande sätt.

Någon motsvarighet till det i 3 § av kommittéförslaget upptagna stadgande, enligt vilket med uppgift likställts framställning i bild eller annan särskild anordning, som är ägnad att ersätta dylik uppgift, har icke upptagits i departementsförslaget. Det har syntts följa av sakens natur, att meddelandet icke med nödvändighet skall ske i ord; det kan sålunda lämnas i siffror, avbildningar eller genom annat uttrycksmedel.

Redan med den avfattning, som huvudstadgandet mot illojal reklam erhållit i kommitténs förslag, synes det mig kunna ifrågasättas, om det i det föregående återgivna undantagsstadgandet i kommittéförslaget (4 §) angående generisk beteckning m. m. erfordras eller om icke fastmera de fall, som avses med detsamma, även därförutan skulle gå fria. Ännu mera lär detta få sägas vara förhållandet efter det tillägg 'i uppenbar strid mot god affärs-sed', som jag, på sätt i det följande kommer att närmare utvecklas, ansett böra göras till huvudstadgandet. Givetvis fordras alltid — såsom ock kommittén (sid. 129—130) framhållit — att fråga är om ett uttryck, som jämväl av fullt lojala näringsidkare användes i överförd bemärkelse; ett illojalt bruk av

en beteckning, om än aldrig så allmänt, saknar med andra ord betydelse i detta hänseende. Därav att undantaget i sin väsentligaste del, nämligen såvitt angår generiska beteckningar, kommit till särskilt uttryck i 1913 och 1914 års lagar angående oriktiga ursprungsbeteckningar torde icke med nödvändighet följa, att en analog bestämmelse bör givas här; i sagda båda lagar kräves undantaget med hänsyn till den särställning, som där tillkommer beteckningar för vinodlingsprodukter. På nu anförda skäl har i departementsförslaget ej upptagits någon direkt motsvarighet till 4 § i kommitténs förslag.

Uppgiftens
innehåll.

Angående den lämnade uppgiftens innehåll hade kommittén (sid. 107—108 och 123—124) ansett en oriktig uppgift rörande vilken som helst omständighet, som stode i någon relation till näringsverksamheten i fråga, böra, om övriga i lagen nämnda förutsättningar vore givna, föranleda dennas tillämpning, sålunda ej blott vissa oriktiga uppgifter, exempelvis om varors eller yrkesprestationers beskaffenhet, om deras prisbillighet, om varors geografiska ursprung, om förvärvad industriell utmärkelse. Avgörande för kommittén synes hava varit önskan att erhålla uttömmande bestämmelser i ett ämne, där det vore fara, att med begränsade bestämmelser lagen skulle komma att kringgås, samt svårigheten att angiva de fall, som vore att anse som de farligaste, och den karaktär av godtycklighet, som komme att vidlåda en uppräknig av endast vissa fall.

Med de allmänna synpunkter på lagstiftningen i dess helhet, från vilka jag utgått, och med den ändrade läggning av departementsförslaget, som föranletts därav, har jag emellertid funnit förslaget böra få en mera inskränkt omfattning. Enligt förslaget fordras därför, att de vilseledande uppgifterna hänföra sig till varorna eller yrkesprestationerna. Den sålunda vidtagna begränsningen förefaller mig naturlig och synes ej i någon högre grad giva anledning till de av kommittén uttalade farhågorna. Alla uppgifter rörande varor eller yrkesprestationer avses, naturligtvis därest övriga betingelser för lagens tillämplighet äro för handen, och icke allenast vissa i bestämda hänseenden oriktiga uppgifter. I den av kommittén föreslagna lagtexten hava såsom exempel å oriktiga uppgifter anförts några ofta förekommande eller eljest mera viktiga slag av sådana. Någon motsvarighet härtill återfinnes ej i departementsförslaget, då nämligen en dylik, enligt sakens natur alltid ofullständig uppräknig synes överflödig och verkar synnerligen tyngande å lagtexten; någon sådan exemplifiering förekommer ej heller i den norska lagen. Att bedöma när en uppgift av det innehåll, som avses, föreligger, torde icke böra erbjuda några större svårigheter, och jag kan i det hänseendet hänvisa till de av kommittén anförda exemplen (sid. 108—116), i den mån de hänföra sig till uppgifter angående varor eller yrkesprestationer.

I fråga om uppgiftens innehåll bör ytterligare påpekas, att angående geografiska ursprungsbeteckningar redan nu finnas de tidigare berörda specialbestämmelserna i lagen den 9 oktober 1914 (nr 422). Räckvidden av nämnda bestämmelser, å ena sidan, och de nu föreslagna stadgandena mot illojal reklam, å den andra, är dock olika. För dessa senares tillämplighet fordras, att ifrågakomna land, stad o. s. v. åtminstone i någon mån är bekant för produktion av

goda varor utav föreliggande slag. Genom 1914 års lag åter beredes skydd för geografiska ursprungs-beteckningar över huvud taget, vad angår svensk ortsbeteckning dock endast om den användes beträffande utländsk vara, icke om den användes beträffande svensk vara från annan inländsk ort än den, varå beteckningen hänvisar, och vad angår ursprungs-beteckning, hänsyftande å främmande stat, allenast om Konungen därom förordnat med avseende å nämnda stat; varjämte rörande såväl svensk som främmande ursprungs-beteckning gäller, att den skyddas blott mot obehörigt användande å vara eller dess emballage eller å skylt eller anslag, som hör till varan, ej mot sådant användande i annons, cirkulär, prospekt etc. Då 1914 års lag och de föreslagna nya stadgandena alltså delvis sammanfalla och straffet enligt de sistnämnda kan bliva högre, torde i 1914 års lag den restriktionen böra göras, att straff enligt sagda lag icke skall följa, om gärningen är straffbar jämlikt lagen mot illojal konkurrens; förslag till sådan lagändring ankommer det emellertid på chefen för handelsdepartementet att inför Kungl. Maj:t anmäla.

Enligt kommitténs förslag gäller såsom förutsättning för lagens tillämplighet, att den oriktiga uppgiften skall vara ägnad att med den ifrågavarande näringsverksamheten, dess varor eller yrkesprestationer förbinda uppfattningen om något i ett eller annat hänseende gynnsamt.

Uppgiftens
vilseledande
karaktär.

Härom innehåller kommittébetänkandet (sid. 117—119) bland annat följande motivering:

Om ock måhända rent principiellt sett mindre vore att invända mot ett stadgande, genom vilket varje oriktig uppgift förbjödes, torde en sådan lagstiftning i allmänhet icke vara av det praktiska behovet påkallad och ej heller med fördel kunna genomföras. Oriktiga uppgifter, vilka i stort sett icke kunde anses hava betydelse för frågan, huruvida en affär, dess varor eller yrkesprestationer vore att föredraga framför andra, och som alltså i regel ej kunde öva någon inverkan på eventuella kunder, torde icke böra drabbas av lagens bestämmelser. Lämpligheten av en dylik begränsning hade med skärpa framhållits i 1905 års riksdagsskrivelse och hade även betonats i andra till kommittén remitterade handlingar liksom ock i en del bland svaren å ett av kommittén till åtskilliga organisationer på näringslivets område avlåtet cirkulär med vissa frågor av intresse för kommittén vid utarbetande av dess förslag. Framför allt syntes det ej böra ifrågakomma att göra lagen tillämplig vad anginge sådana inom affärsvärlden ofta förekommande överdrifter vid berömmandet av en vara eller yrkesprestation, som icke plägade tagas efter bokstaven, t. ex. sådana superlativa uttryck som 'prima varor', 'förstklassigt arbete', 'non plus ultra', 'överträfflig', 'extrafin', 'outslitlig', 'billigaste pris', 'största lager' eller andra ännu mera uppenbara, ofta drastiska överdrifter. Dylika uppgifter fattades, på sätt nämnts, i regel ej efter ordalydelsen utan endast såsom i allmänhet hänsyftande på goda varor, billiga pris o. s. v.; de vore, ehuru visserligen i en del fall vittnande om brist på urskillning i valet av reklamsätt, gemenligen icke ägnade att vilseleda kunderna och således ej heller att skada vederbörande konkurrenter. Dock gällde vad nu yttrats blott

med vissa modifikationer. Vore exempelvis varor, som utbjödes såsom 'bästa' eller till 'billigaste pris', rent av underhaltiga respektive dyra, ställde sig saken annorlunda. Detsamma vore händelsen, om ordet 'prima' användes i fråga om en bestämd varusort, beträffande vilken det gällde som en verklig kvalitetsbeteckning.

Vore den lämnade uppgiften osann, uteslötes icke lagen tillämplighet därav, att exempelvis ett försäljningsanbud verkligen, fast på annan grund än den angivna, vore gynnsamt i något visst hänseende eller kanske t. o. m. i sin helhet betraktat. Utbjöde en affärsman sidenvaror, tillverkade annorstädes än i Lyon, såsom Lyonsiden, kunde alltså lagen komma till användning, även om varorna vore fullt ut lika goda som de, vilka plägade erhållas från Lyon. Uppgäve någon oriktig anledning till en realisation, gällde detsamma, huru avsevärt prisen än vore nedsatta. Enahanda vore fallet, om någon utgäve ett tyg av halvyulle för att vara av helyulle eller saluhölle choklad i paket med för högt angiven vikt men det betingade priset kunde betecknas såsom lågt jämväl för den faktiskt saluförda varan. Att vid bedrägeri enligt 22 kap. 1 § strafflagen förhållandet vore ett annat, framginge av den redogörelse för innehållet i berörda lagrum, som av kommittén lämnats. Kommitténs ståndpunkt motiverades därav, att om också i avsedda fall köparna ej lede någon förlust, förfarandet likväl vore ägnat att locka kunder till den ifrågavarande affären och konkurrenterna alltså kunde skadas genom att gå miste om kunder, som de eljest haft att påräkna. Ett vägande skäl för kommittén hade jämväl varit, att ett likställande i detta hänseende av illojal reklam med bedrägeri mången gång skulle vålla stora svårigheter vid åstadkommande av bevisning om att anbudet icke alls eller åtminstone ej i sin helhet vore att beteckna såsom gynnsamt utan fastmera såsom motsatsen.

För övrigt fordrades, för att lagen skulle vara tillämplig, icke ens bevisning därom, att någon verkligen blivit vilseledd genom den oriktiga uppgiften, att genom densamma någon, låt vara utan honom tillskyndad förlust, blivit förledd till köp eller annan rättstransaktion, utan vore det nog, att uppgiften varit *ägnad* att vilseleda, att således fara för ett vilseledande förelegat. Häri skilde sig illojal reklam, sådant brottet av kommittén karakteriserats, ännu tydligare från bedrägeri. Även i detta avseende skulle en vidsträcktare bevisningsskyldighet kunna verka betungande och inskränka lagens effektivitet.

Kommerskollegium har i denna del anfört: Det sade sig självt, att tolkningen av en så allmänt hållen bestämmelse som den, att meddelad oriktig uppgift skulle vara ägnad att med den i meddelandet avsedda verksamheten förbinda uppfattningen om något i ett eller annat hänseende gynnsamt, komme att bli ganska vanskligheten giva upphov till rättegångar även i fall, då en meddelad oriktig uppgift endast i mindre mån vore ägnad att vilseleda och verka lockande. Motsvarande bestämmelse i den tyska lagen vore i detta hänseende vida mera restriktivt hållen, då den för tillämpligheten förutsatte, att 'ett särskilt gynnsamt anbud' (besonders günstiges Angebot) skulle föreligga. Kollegium ansåge, att en begränsning lämpligen borde vidtagas i kommittéförslaget genom inskjutande av ordet 'särskilt' framför 'gynnsamt'. Där-

igenom skulle åt bestämmelsen i fråga givas den innebörd, att de i en oriktig uppgift avsedda varor måste, för att lagen skulle kunna anses tillämplig, genom uppgiften framstå 'såsom mera lockande än samma slags varor i allmänhet och således ej blott såsom allenast prisbilliga i förhållande till sin kvalitet'.

Svenska tidningsutgivareföreningen anser den tyska lagens avfattning vara att föredraga framför den av kommittén föreslagna, enär genom den förra något större klarhet och begränsning vunnes.

De sålunda gjorda erinringarna har jag funnit böra föranleda den ändringen i lagtexten, att det utsäges att handlingen skall vara begången 'i uppenbar strid mot god affärssed'. Jag har därmed velat giva uttryck åt den för lagstiftningen mot den illojala konkurrensen grundläggande principen. Bland annat avskiljas därigenom från lagrummets tillämplighetsområde desto tydligare sådana inom affärsvärlden ofta förekommande överdrifter vid berömmandet av en vara eller yrkesprestation, varpå kommittén givit exempel, och väl även en del av de fall, varpå kommerskollegium syftar, då i dess utlåtande talas om 'fall, då en meddelad oriktig uppgift endast i mindre mån vore ägnad att vilseleda och verka lockande'.

Vidare har jag ansett den i uppgiften liggande syftningen böra angivas så, att den skall vara 'ägnad att framkalla uppfattningen om ett fördelaktigt anbud'. Ett inskjutande av ordet 'särskilt' framför 'fördelaktigt' skulle — på sätt den av mig lämnade redogörelsen för tysk lagstiftning ger vid handen — lätt kunna vålla olika tolkningar; för min del anser jag faran härför större med en dylik formulering än med den av mig föreslagna. Innebörden av bestämmelsen, sådan den nu avfattats, torde kunna sägas i huvudsak vara densamma som enligt tyska lagen med den tolkning av denna, som i min nämnda redogörelse betecknats såsom den riktiga. Även om en ytterligare begränsning av paragrafens tillämplighet skulle uppnås med det föreslagna tillägget, synes en sådan icke behöfelig, då för förfarandets straffbarhet fordras att det skett i uppenbar strid mot god affärssed.

Kommitténs förslag öppnade möjlighet att ingripa även mot person, som saknade vetskap om uppgifts oriktighet, i det förbud kunde av domstol utfärdas för honom att fortsätta med lämnandet av den oriktiga uppgiften (§ 1). Förslaget innehöll emellertid också ett straffstadgande (§ 2), för vars tillämpning förutsattes avsikt att vilseleda eller överträdelse av förbud, varom nyss sagts.

Angående den subjektiva förutsättningen för straffstadgandets tillämpning innehålla kommittémotiven (sid. 124—125) bland annat följande:

Den subjektiva förutsättningen för stadgandets tillämplighet — avsikt att vilseleda — innebure, att gärningsmannen vid handlingens begående såväl vetat, det uppgiften varit oriktig, som även handlat med syfte att föra bakom ljuset. Svårigheten understundom att styrka tillvaron av subjektiv skuld hos vederbörande hade påpekats redan i motiveringen till förbudsstadgandet. Mången gång torde emellertid omständigheterna lämna den erforderliga ledningen för bedömande av detta spörsmål. Den friare bevisprövning, som gjorde sig gällande i rättsskipningen, borde här i särskilt hög grad komma till användning.

Vetskap om
uppgiftens
oriktighet.

Å andra sidan hade kommittén funnit det obilligt att, efter förebild från den engelska lagstiftningen, ålägga svaranden, om han skulle kunna fria sig från åtalet, att visa, det han varit i fullkomligt god tro. Hade gärningsmannen handlat med vetskap om uppgiftens oriktighet, torde han också merendels haft för avsikt att vilseleda. Dock vore detta icke alltid förhållandet. Sålunda kunde — för att nämna ett exempel, som här hade sin speciella betydelse — ibland inträffa, att en handlande först efter det han inköpt en vara finge kännedom om att en å denna förekommande beteckning vore oriktig, men att han på grund av omöjligheten eller den stora svårigheten att på lämpligt sätt oskadliggöra den felaktiga beteckningen saluhölle varan i befintligt skick, låt vara för att skydda sig mot förlust men utan syfte att vilseleda. Att här göra straffparagrafen omedelbart tillämplig hade ansetts väl strängt och i varje fall mindre behövt. Först om handlingen funnes ınnebära en sådan fara, att någon ansåge sig böra utverka förbud, och vederbörande det oaktat fortsatte med förfarandet, syntes straffstadgandet böra kunna anlitas. Även med ett dylikt ordnande av saken torde nödigt skydd hava tillförsäkrats konkurrenterna. Med en direkt överträdelse av straffstadgandet hade likställts ett brytande av meddelat förbud. I många fall vore detta jämställande av uteslutande processuell betydelse, då nämligen, om genom dom fastslagits, att en uppgift vore oriktig och ägnad att vilseleda, härur ofta torde kunna hämtas bevis om subjektiv skuld, varom i straffparagrafen förmedles, hos den, som handlade i strid mot det honom givna förbudet.

Utan att närmare ingå på kommitténs motivering av förbudsstadgandet och dess utveckling av innebörden i detsamma eller på de över kommittéförslaget i denna del avgivna utlåtandena, vill jag här endast nämna, att då jag i motsats mot kommittén icke ansett själva lämnandet av en vilseledande uppgift böra vara det avgörande för en handlingens hänförande under lagen, jag i anslutning till denna min ståndpunkt ej heller funnit mig böra i lagförslaget upptaga något förbudsstadgande.

Emellertid torde i anledning härav den av kommittén uppställda förutsättningen för ådömande av straff böra något jämkas. I stället för avsikt att vilseleda, såsom förutsattes i kommitténs förslag, kräves enligt departementsförslaget endast, att gärningsmannen haft eller bort hava vetskap om uppgiftens oriktighet. Vad kommittén i sin av mig förut återgivna motivering åberopat till stöd för kravet på avsikt att vilseleda synes mig icke vara avgörande. Ej heller lär den omständigheten, att sådan avsikt fordras enligt 1914 års lag angående oriktiga ursprungsbeteckningar, påkalla motsvarande bestämmelse här. Enligt 1914 års lag är det nämligen fråga om skydd för varje slags ursprungsbeteckning, här åter om skydd för ursprungsbeteckningar ägnade att framkalla uppfattningen om ett fördelaktigt erbjudande. Att vid en så begränsad lagstiftning som denna senare större krav kunna ställas på näringsidkarna än enligt den förra, står för mig klart; såväl konkurrenternas intresse som allmänhetens fordrar detta. Att under stadgandet inbegripa sådant fall, då vederbörande 'bort hava vetskap' om uppgiftens oriktighet, har

en förebild i 1917 års födoämnesförordning och torde icke böra framkalla betänkligheter, då hänsyn togs till den samtidigt uppställda fordringen att förfarandet skall ske i uppenbar strid mot god affärssed. Däremot har jag ej ansett mig kunna förorda en sådan omkastning av bevisskyldigheten som den i engelsk lagstiftning genomförda.

Kommittéförslaget (2 §) upptog såsom straffpåföljd i nu ifrågavarande hänseende böter från och med fem till och med tvåtusen kronor eller, där omständigheterna voro synnerligen försvarande, fängelse från och med en månad till och med ett år. Därför stadgades skyldighet att ersätta uppkommen skada. Kommittén (sid. 125—127) anförde härom:

Straff och skadestånd.

Med hänsyn till det ofta särdeles vinstgivande i den illojala reklamen vore relativt stränga straff här av nöden. Vid sådant förhållande och då brott av ifrågavarande slag i vissa avseenden närmade sig bedrägeribrott, torde det föreslagna straffmaximum icke vara för högt.

Endast i det fall, att förutsättningarna för ådömande av straff föreläge, hade skadeståndsskyldighet ansetts böra ifrågakomma, alltså icke — såsom det ibland vore ordnat enligt främmande rätt — om gärningsmannen handlat utan brottslig avsikt och t. o. m. saknat vetskap om uppgiftens oriktighet men han bevisligen brustit i den uppmärksamhet, man av honom skäligen kunnat begära till förekommande av misstaget. För en sådan begränsning av skadeståndsskyldigheten som den föreslagna talade (förutom vissa andra av kommittén anförda omständigheter) även den betydande omfattning, en skadeståndsförpliktelse i förhållande till ett flertal konkurrenter ej sällan kunde komma att få.

Skånes handelskammare, Sveriges allmänna handelsförening och Sveriges urmakareförbund hava ifrågasatt olika jämkningar i den av kommittén föreslagna straffskalan.

Handelskammaren i Göteborg yttrar i fråga om rätten till skadestånd:

Det skadeståndsanspråk, som förutsattes skola kunna göras gällande vid brott mot straffparagrafen, funne handelskammaren kunna innebära väsentliga vådor. Alldeles oavsett det hart när omöjliga att ens tillnärmelsevis kunna bedöma den skada, som t. ex. en annons av en på långt avstånd bosatt firma kunde förorsaka affärsmännen på de skilda platser, där annonsen publicerades, syntes också den utsträckta åtalsrätten och hoppet om skadestånd lätt kunna föranleda till onödiga och trakasserande rättegångar. Handelskammaren ville därför förorda, att skadestånd icke skulle kunna utdömas, samt att såsom ersättning för den möjliga minskning i straffskärpan, som härigenom skulle föranledas, latituden för bötesstraffet höjdes.

Efter återgivande av yttrandet från handelskammaren i Göteborg anför kommerskollegium:

Det torde ej kunna bestridas, att även om kausalsammanhang skulle kunna i ett visst fall läggas i dagen i så måtto, att en påtalad förseelse av den art, som avsåges i straffparagrafen, visades hava medfört avbräck för viss eller vissa konkurrenter inom samma eller likartad näringsgren, det dock ofta måste te sig som en hart när olöslig uppgift att på ett tillförlitligt sätt uppskatta, i

vilken omfattning förseelsen i fråga utövat den verkan, att viss eller vissa konkurrenter, som förde talan, gått miste om en påräknad vinst eller inkomst, samt att med ledning härav fixera skadeståndets storlek. Det torde sålunda sällan kunna avgöras, huruvida en straffbar befunnen illojal konkurrensmetod ensamt vållat nedgång i omsättningen för en konkurrent eller i vad mån även andra faktorer, såsom konjunkturväxlingar, ogynnsamma försäljningsförhållanden eller kanske främst lojalt bedriven konkurrens, härvid medverkat. Den friare bevisprövning, som skulle medgivas genom det av kommittén (sid. 34, 453—455) föreslagna tilläggsstadgandet till 17 kap. rättegångsbalken, vore avsedd att möjliggöra handhavandet av det nya skadeståndsinstitutet. Kollegium befarade emellertid, att tillämpningen skulle medföra stora svårigheter och giva ett ofta otillfredsställande resultat, samt att i övrigt konsekvenser av den art, handelskammaren i Göteborg framhållit, alltför lätt kunde inträffa.

Svenska tidningsutgivareföreningen synes även hysa tveksamhet beträffande lämpligheten av skadeståndsbestämmelsen.

Jag har icke funnit anledning att på grund av de avgivna yttrandena eller eljest vidtagna någon ändring i den av kommittén föreslagna straffskalan.

Beträffande därefter frågan om rätt till skadestånd synes mig vad kommerskollegium och handelskammaren i Göteborg härom yttrat visserligen beaktansvärt men dock ej vara av beskaffenhet att föranleda någon avvikelse från kommitténs förslag i denna del. Väl är det riktigt, att understundom svårigheterna att fastställa ett skäligt skadeståndsbelopp kunna komma att visa sig högst betydande, detta så mycket mera som i mål av förevarande slag det i regel gäller utdömmande av ersättning för förlorad vinst, som någon anser sig hava kunnat påräkna, men å andra sidan måste det betecknas såsom oegentligt att aldrig medgiva rätt till skadestånd, icke ens då sådant utan alltför stora vanskligheter kan beräknas, något som särskilt är möjligt i fall, där endast ett fåtal konkurrenter till lagöverträdaren finnes. Faran för obefogade rättegångar motväges i viss mån av risken att få betala ej blott egna utan även motpartens rättegångskostnader och kanske till och med bliva rekonventionsvis dömd till ansvar.

Ett sammanträffande av brott mot 1 § i departementsförslaget och andra lagrum kan ibland förekomma, så t. ex. om fullbordat bedrägeri- eller oredlighetsbrott enligt 22 kap. 1 § respektive 13 § andra stycket strafflagen föreligger, eller om, på sätt i 3 och 4 §§ av samma kapitel sägs, handel bedrivs med förfalskade livs- eller läkemedel. Då i sådana fall gärningen kan vara brottslig ur delvis olika synpunkter, skulle det icke vara riktigt att generellt förklara det mildare straffbudet här otillämpligt. Likaså är, för att nämna ytterligare ett fall, sammanträffande av brott mot förevarande lag och 1905 års margarinförordning möjligt, t. ex. om någon kungör försäljning av smör men sedan i stället saluhåller margarin utan föreskriven margarinbeteckning. Där emot blir med hänsyn till den i § 4 av 1917 års födoämnesförordning gjorda restriktionen för fall, då den begångna förseelsen enligt allmän lag bör beläggas med strängare straff, tillämpligheten av sagda förordning i viss mån begränsad, om handlingen är straffbar såsom illojal konkurrens.

I fråga om fortsatt brott har jag med hänsyn till förbrytelens beskaffenhet ansett mig böra i förslaget (11 §) upptaga den av kommittén föreslagna, i vissa författningar förekommande avvikelser från vanliga straffrättsliga grunder, enligt vilken den brottslige skall fällas till straff för varje gång åtal sker.

Den andra formen av illojal konkurrens, rörande vilken bestämmelser saknas i 1919 års lag men av mig ansetts påkallade och lämpligen kunna genomföras, benämnes i kommitténs förslag 'Present- och rabattmärkesystemen' och finnes i departementsförslaget behandlad under rubriken 'Obehörigt lämnande eller erbjudande av gåva eller liknande förmån'.

Present- och rabattmärkesystemen.

Det karakteristiska för dessa affärsmetoder är enligt kommitténs beskrivning (sid. 228) följande. Enligt presentsystemet erhåller kunden, dock vanligen endast vid köp av viss vara eller varor för visst belopp eller under liknande förutsättning, ytterligare någon vara antingen såsom gåva eller för särskilt lågt beräknat pris. Rabattmärkesystemet i inskränkt betydelse består däri, att någon till affärsmän inom en eller flera branscher försäljer s. k. rabattmärken, representerande visst värde i penningar, vilka märken affärsmännen sedermera vid försäljning av varor utdela till sina kunder med rätt för dessa att, i allmänhet först sedan ett större antal märken samlats, mot desammas avlämnande i rabattmärkesaffären, d. v. s. hos utfärdaren av märkena, där utbetomma en eller flera varor till det belopp, rabattmärkena sammanlagt representera. Någon affärsverksamhet utöver den nämnda driver utfärdaren av rabattmärkena vanligen icke. Presentsystemet och rabattmärkesystemet, detta senare ord taget i mera vidsträckt betydelse, kunna understundom sammanfalla. Så är förhållandet, om någon vid försäljning av varor i sin affär utlämnar av honom utfärdade rabattmärken, som han själv inlöser med varor.

I främmande rätt förekomma stadganden i ämnet ganska sparsamt. Våra grannländer Danmark och Norge hava i detta hänseende gått längst på lagstiftningens väg.

Utländsk rätt.

I Tyskland och Österrike hava icke meddelats några generella bestämmelser av ifrågavarande slag men däremot väl mer eller mindre omfattande speciella förbud mot presentsystemets tillämpande på bokhandelns område.

*Tyskland.
Österrike.*

Vid upprepade tillfällen gjorda försök att i Tyskland få till stånd generella stadganden i ämnet hava icke fört till åsyftat resultat. Sålunda anförde i sammanhang med tillkomsten av 1909 års tyska lag mot illojal konkurrens regeringen bland annat: Lämnande av rabatt eller andra förmåner till köparen av en vara överensstämde med urgamla affärsbruk och låge särskilt i det fall, att fråga vore om lämnande av fördelar för presterad kontant betalning, t. o. m. i såväl handelskårens som allmänhetens intresse. Till dessa ofarliga affärsbruk hörde efter dittills vunnit erfarenhet i allmänhet jämväl lämnande av rabatt i form av rabattmärken, som alltmera vunnit användning i många affärer, i synnerhet efter införandet av kontrollkassor. Om rabattmärkena inlöstes i reda penningar eller i varor, saknade principiellt betydelse. Såsom illojala affärs-

metoder kunde lika litet anses bruket att i affärerna lämna presenter i varor eller att i paketer med choklad eller andra varor innesluta något föremål såsom present likasom ej heller andra liknande, inom många branscher av detaljhandeln tillämpade förfaringssätt att lämna kunderna några särskilda förmåner. Visserligen kunde det icke betvivlas, att ett dylikt lämnande av skänker även kunde förekomma i sådana former och användas för sådana ändamål, som ej vore förenliga med en lojal köpmans affärsprinciper. På grundval av den erfarenhet, som dittills vunnits, hade dock någon sådan säker gräns mellan lojala och ur affärssynpunkt förkastliga försäljningsmetoder på detta område icke låtit sig fastställa, att den möjliggjorde ett inskridande genom en speciell lagbestämmelse.

Emellertid kan i såväl Tyskland som Österrike den allmänna bestämmelse mot illojal konkurrens (generalklausul), som finnes i dessa länders lagstiftningar, tänkas stundom komma till användning i fall, varom här är fråga.

Likaså kunna, om en oriktig uppgift lämnats, de allmänna stadgandena mot illojal reklam ibland vinna tillämpning.

Schweiz.

Detta sistnämnda gäller även beträffande de schweiziska kantonerna, där liknande generella bestämmelser mot illojal reklam förekomma som i Tyskland och Österrike. I vissa kantoner har rabattmärkesystemet i inskränkt bemärkelse — lämnande av rabattmärken, utfärdade av och inlösbara hos annan än den, som direkt utlämnar dem till allmänheten — förbjudits.

Danmark.

Gällande danska lag mot illojal konkurrens m. m. av den 29 mars 1924 innehåller i sin 12 § en så lydande bestämmelse: I detaljhandeln är s. k. 'Tilgift' förbjuden, för så vitt den icke är av underordnat värde. 'Reklamerings' med 'Tilgift' är likaledes förbjuden. Överträdelse av vad sålunda stadgats straffes med böter till belopp av högst tvåhundra kronor. — Därjämte kan enligt 15 § även skadestånd utdömas.

Motsvarande bestämmelser, fastän med något avvikande innehåll, funnos redan i den äldre danska lagen av år 1912. Ur det kommittébetänkande, som legat till grund för den danska lagstiftningen i ämnet, må följande återgivas: Förbudet mot att i detaljhandeln lämna 'Tilgift' av en viss storlek hade sin grund i existerande, ofta mycket svåra missbruk. Om säljaren ville förtjäna mer eller mindre på den sålda varan, borde naturligtvis överlämnas till honom själv att avgöra. Men bestämde han sig för en mindre avans, enär han däri genom väntade sig uppnå en större omsättning, vore den naturliga vägen för honom att sätta lägre pris å varan. När man i stället valde att lämna 'Tilgift', skedde detta oftast för att bibringa allmänheten den uppfattningen, att 'Tilgiften' representerade ett större värde än det avdrag å priset, säljaren i verkligheten gjorde. 'Tilgifts'-affärerna innebure därför en fara för de lojala affärsmännen i den bransch, inom vilken förfarandet tillämpades. Med 'Tilgift' förstodes varje gåva i annan varusort än den, som köpet direkt avsåge, och utan hänsyn till om 'Tilgiften' lämnades samtidigt med den försålda varan eller först när köparen tagit varor för ett bestämt belopp (rabattmärken) eller en bestämd mängd varor e. d. Däremot fölle naturligtvis såväl övervikt som varje penningprestation utanför begreppet 'Tilgift', det senare vare sig

penningarna utbetalades strax eller först sedan varor tagits för ett visst belopp.

Av denna motivering att döma har avsikten varit att förbjuda såväl present- som rabattmärkessystemet. I båda fallen synes emellertid fordras, att 'Tilgiften' lämnas i varor och i varor av annan sort än den, som avses med köpet. Ett erbjudande av 'Tilgift' — åtminstone om det sker mera offentligt — drabbas av lagen likasåväl som ett lämnande av 'Tilgift' utan föregånget tillkännagivande därom.

I 8 § av den norska lagen mot illojal konkurrens den 7 juli 1922 finnes upp- taget ett stadgande av, jämte annat, följande innehåll: I detaljhandeln må icke erbjudas eller lämnas 'tilgift', när det sker under förutsättning att köp slutas om varor av visst slag, i viss mängd, för visst belopp e. d. Såsom 'tilgift' räknas också, att för den vara, som användes därtill, beräknas ett särskilt lågt pris. Likaledes räknas rabattmärken, sparmärken o. d. som 'tilgift'. Vid begången lagöverträdelse kan förbud mot dess fortsättande utverkas hos domstol samt vidare straff, böter eller fängelse i högst tre månader, och eventuellt även skadeståndsskyldighet ådömas.

Norge.

Den norska lagen avser således i likhet med den danska att träffa både present- och rabattmärkessystemet, och detta, enligt vad av förarbetena framgår, även om 'tilgiften' består i andra förmåner än varor i egentlig mening, t. ex. i teaterbiljetter. Vad beträffar rabattmärken, förbjuder lagen t. o. m. erbjudande eller lämnande av sådana, inlösbare i penningar; såsom skäl härför har särskilt åberopats, att många rabattmärken till fromma för utställaren men till förlust för mottagaren gå förlorade och aldrig uppvisas till inlösen. Med den betydelse, som enligt motiven är att lägga i ordet 'tilgift', åsyftas däremot icke, vad angår det rena presentsystemet, att förbjuda lämnande av övervikt o. d. Huruvida det motsvarande över huvud taget gäller varje present i samma varusort som den köpta, framgår icke tydligt. Redan erbjudande av 'tilgift', även om det ej sker offentligt utan blott till enstaka kunder, innebär ett överträdande av lagen.

Jämväl i åtskilliga av Amerikas förenta stater hava bestämmelser utfärdats i ämnet. Att här närmare ingå på dessa bestämmelser, vilka sins emellan variera i hög grad, torde vara desto mindre erforderligt, som förhållandena på detta område te sig väsentligt olika hos oss mot i Amerika.

Amerikas
förenta stater.

I svensk rätt finnas som bekant inga andra lagbestämmelser, som träffa de här avhandlade affärsmetoderna än de för bedrägeri gällande. Kommittén hade emellertid kommit till den uppfattningen att ett ingripande mot ifrågasvarande metoder vore påkallat. Jämte det kommittén därvid anförde exempel till belysande av metodernas tillämpning och utbredning i vårt land, framhöll kommittén (sid. 234—239) i huvudsak, att även om det förekomme en presentgivning, som strängt taget icke kunde kallas illojal, d. v. s. där presenten verkligen erhöles gratis, alltså utan förhöjning av priset å de sålda varorna, och presenten vore av beskaffenhet och värde som uppgivits, motsatsen dock ofta eller kanske oftast vore fallet. Med hänsyn till de olägenheter

Kommittén
om present-
och rabatt-
märkes-
systemen.

och faror, som ifrågavarande metoder medförde för näringslivet och vilka vanligen ytterst ginge ut över allmänheten, framför allt köpare bland de mindre bemedlade samhällsklasserna, hade det för effektivitetens skull befunnits nödigt att under lagstiftningen inbegripa även förstnämnda fall. Det kunde emellertid icke anses innebära något oberättigat tvång på den lojala handeln, om det förbjödes en affärsman att begagna sig av ett försäljningssätt, angående vilket starkt kunde ifrågasättas, huruvida detsamma vore fullt förenligt med själva handelns natur, och som i varje fall icke vore outhärligt.

Av kommitténs
föreslagna
bestämmelser.

I 12 § av kommittéförslaget stadgas förbud mot att vid yrkesmässigt driven detaljhandel lämna eller erbjuda någon vara såsom gåva under den förutsättning att köp sker av viss vara eller av varor till viss myckenhet eller för visst belopp eller ock under annan, därmed jämförlig förutsättning. Med en varas tillhandahållande såsom gåva likställes dess tillhandahållande för särskilt lågt pris. Under förbudet faller jämväl lämnande eller erbjudande av rabattmärken, ställda att i varor eller ock i varor eller penningar inlösas vare sig hos den, som utlämnar märkena till allmänheten, eller hos annan. Ävenledes är sådana hos annan än utlämnaren inlösbara märkens försäljande eller utbudande av den, som har att inlösa desamma, till den, genom vilken de skola utlämnas till allmänheten, förbjudet. Överträdelse av lagbudet medför straff — böter från och med fem till och med femhundra kronor — och skadeståndsskyldighet. Bör straff följa för illojal reklam, skall den för sådant brott givna ansvarsbestämmelsen ensam vinna tillämpning.

Enbart i penningar utfäst rabatt, vare sig den lämnas omedelbart eller först framdeles, sedan varor inköpts för visst belopp, faller, på sätt av det anförda framgår, ej under det föreslagna stadgandet. Däremot är varje s. k. gåva i varor förbjuden, således även om den utgår i samma varusort som den saluförda; på denna sistnämnda punkt hava dock, såsom i det följande skall närmare utvecklas, fyra av kommitténs ledamöter, däribland ordföranden, anmält avvikande mening. Att märka är, hurusom kommittén tillämpat en annan princip här än beträffande illojal reklam, i det såväl själva lämnandet som erbjudandet, vare sig mera offentligt eller endast privat, av den s. k. gåvan förbjudits; i fråga om ett erbjudande av det förra slaget har kommittén föreslagit motsvarande bestämmelse i tryckfrihetsförordningen.

Departements-
förslaget.
Allmänna
synpunkter.

Vad angår det inom departementet utarbetade förslaget har det även här, liksom beträffande den illojala reklamen, gällt att avfatta stadgandet så, att ändringar i tryckfrihetsförordningen undvikas. Detta har också låtit sig göra på liknande sätt som i fråga om den illojala reklamen och utan väsentligare risk för bristande effektivitet hos förbudet.

Då genom ett generellt stadgande sådant som det av kommittén föreslagna lagen även skulle komma att förbjuda ett presentgivande i fall, där något uppskörtande av allmänheten icke föreligger utan fastmera en verklig förmån erbjudes kunderna, har jag ansett den förutsättningen böra uppställas för lagbudets tillämplighet, att förfarandet sker 'i avsikt att sig till fördel utnyttja allmänhetens godtrogenhet'. Även här gäller det att på ett sakligt sätt upp-

draga gränsen mellan å ena sidan den otillbörliga och å andra sidan den lojala men för andra besvärande konkurrensen. Visserligen förhåller det sig så, att med den av mig föreslagna lydelsen av stadgandet vissa svårigheter kunna uppstå vid dess praktiska tillämpning, men torde nämnda olägenhet vara mindre än den, som skulle vidlåda en bestämmelse, varigenom det bleve förbjudet att lämna presenter, även där det vore till fördel för allmänheten. De mest stötande yttringarna av presentsystemet komma i varje fall att drabbas av förbudet. Skulle till äventyrs den invändningen göras, att redan de allmänna stadgandena mot illojal reklam därutinnan äro till fyllest, vill jag häremot framhålla, att ett uppskörtande av allmänheten helt visst kan äga rum, utan att någon mera offentligt lämnad oriktig uppgift förekommer. Sålunda faller ett presentgivande utan mera offentligt lovprisande av vare sig den saluförda varan eller presenten icke under reklambestämmelserna. Några större svårigheter skulle nog ej yppa sig mot att anordna ett illojalt presentgivande utan att råka i konflikt med nämnda bestämmelser.

Vad angår mera speciella frågor, är enligt kommitténs förslag i allmänhet endast lämnande eller erbjudande av s. k. presenter eller rabatt i *varor* förbjudet.

Förbjudna
slag av present-
och
rabattgivning.

Att utsträcka stadgandet att avse jämväl lämnande eller erbjudande av andra förmåner torde, anför kommittén (sid. 239—240), icke vara av något verkligt behov påkallat; just däri att en *vara* erhöles extra låge lockelsen för den publik, vartill hänsyn här vore att taga. Särskilt torde det ej kunna ifrågakomma att lägga hinder i vägen för en affärsman att vare sig omedelbart vid köp hos honom av en vara eller framdeles, då varor till viss myckenhet eller för visst belopp inköpts och eventuellt lämnade rabattmärken återställdes, giva rabatt i penningar. Vål kunde även denna form av rabattgivande understundom missbrukas och innebure densamma till en del enahanda faror, som förut antytts; men då den å andra sidan måste anses såsom en fullt berättigad och naturlig affärsmetod och dessutom bland annat därutinnan fyllde en viktig uppgift inom affärslivet, att köp mot kontant betalning därigenom kunde på lämpligt sätt befrämjas, hade kommittén ansett något ingrepp i omförmälda rätt, även om densamma kunde missbrukas, icke böra ske genom ett stadgande av förevarande slag. Hade rabattmärke ställts att inlösas i vare sig varor eller penningar efter köparens val, vore emellertid den av kommittén föreslagna paragrafen tillämplig; det låge nämligen här nära till hands, att köparen låte förmå sig att taga rabatten i form av varor, i tro att han därigenom gjorde en ekonomisk vinst.

Åt paragrafen hade, fortsätter kommittén (sid. 240—241), givits det innehåll, att den avsåge lämnande eller erbjudande av presenter eller rabatt i vare sig annan eller samma varusort som den sålda, dock i båda fallen med den viktiga begränsning att förbudet gällde allenast om present- eller rabattgivandet satts i system, om presenten eller rabatten gäves uteslutande under den förutsättning att köp skedde av viss vara eller av varor till viss myckenhet eller för visst belopp eller ock under annan, därmed jämförlig förutsättning,

t. ex. om förmånen komme den till godo, som under viss tid gjorde de största uppköpen i den ifrågavarande affären.

En riktig gräns mellan det tillåtna och det icke tillåtna ansåge sig kommittén genom denna förutsättning för lagrummets tillämplighet hava dragit. Så t. ex. fölle ett tillfälligt — ej systematiskt — lämnande av övervikt e. d. utom förbudet. Detsamma gällde i fråga om bortskänkande av sådana s. k. reklamartiklar, som lämnades, utan att nämnda förutsättning vore för handen. Dylika reklamartiklar, ofta bestående av leksaker eller skolmaterialier för barn men jämväl av husgerådsartiklar, tändsticksetuier, fickspeglar eller andra föremål, avsåge att göra en affär eller vara mera känd och vore därför i allmänhet försedda med handlandens eller producentens firmanamn eller namnet å den åsyftade varan.

Inom kommittén hade varit ifrågasatt att icke låta förbudet omfatta det systematiska givandet av presenter eller rabatt i samma varusort, detta särskilt med tanke på det inom många branscher förekommande bruket att lämna s. k. övervikt, påbröd o. d. Som emellertid även ett sådant bruk, tillämpat av vissa näringsidkare inom en bransch, kunde lända till men för övriga, utan att på den privata överenskommelsens väg rättelse visat sig stå att vinna, samt dessutom ej utan skäl kunde antagas, att med en i antydda riktning begränsad avfattning av paragrafen ett givande av presenter eller rabatt i samma varusort skulle komma att i långt större utsträckning och i farligare former, än nu i allmänhet vore händelsen, användas i stället för givandet av presenter eller rabatt i annan varusort, hade förbudet erhållit angivna omfattning. I detta sammanhang ville kommittén ytterligare betona, att likväl endast ett systematiskt lämnande eller erbjudande vore straffbart.

Fyra bland kommitténs ledamöter hava såtillvida varit av skiljaktig mening, att de ansett lämnande eller erbjudande av presenter i samma varusort ej böra förbjudas; dock att genom rabattmärken utfästa presenter i varor, oavsett av vilken sort, även enligt reservanternas åsikt borde omfattas av förbudet. I reservationen yttras (sid. 506—507) bland annat:

Att vid äventyr av straffrättsligt ansvar förbjuda ett sådant sedan gammalt brukligt förfarande som lämnande eller erbjudande av övervikt, påbröd o. d., vilket väl näppeligen kunde sägas medföra något allvarsamt men för handeln, syntes ej böra ifrågakomma. Med det av kommittén föreslagna stadgandet kunde t. o. m. inträffa, att en affärsman bleve utsatt för åtal, om han icke noga undveke att vad man kallade mäta väl eller lämna råge. En sådan lagstiftning kunde ej vara till fromma för affärsvärlden och måste även verka till men för den konsumerande allmänheten.

Genom att inskränka förbudet att gälla endast gåvor i annan varusort än den sålda eller utbudna skulle man vinna önskvärd begränsning av stadgandet. Väl vore det sant, att med en sådan avfattning jämväl lämnande eller erbjudande av andra i samma varusort utgående förmåner än övervikt, påbröd o. d. komme att tillstädjas. Men att detta skulle innebära någon större olägenhet, kunde reservanterna icke finna. Enligt kommitténs förslag avsåge ju — för övrigt helt naturligt — 12 § ej lämnande eller erbjudande av rabatt i pen-

ningar. Och från dylik rabatt skilde sig förmån, varom nu nämnts, icke mycket; att någon exempelvis vid köp av tre halsdukar till ett pris av en krona stycket gratis erhöle ytterligare en halsduk, syntes icke verka mera lockande, än om han vid köp av fyra halsdukar till nämnda pris erhöle tjugufem procents rabatt. I motsats till vad kommittén uttalat vore det enligt reservanternas uppfattning ej heller att befara, att detta slags presentsystem skulle vinna mera allmänt burskap än hittills, om det nu brukliga med gåvor i annan varusort ensamt för sig bleve förbjudet. Här gällde nämligen, att det ej innebure samma lockelse att få något mera av den varusort, därom köpet rörde sig, som att bekomma en extra, så att säga fristående present; och ju mindre dragningskraft en affärsmetod hade på allmänheten, dess mindre vore givetvis faran, att den skulle i någon mera avsevärd mån komma till användning.

Denna reservation har vunnit anslutning i tre av utlåtandena över kommittébetänkandet. Sålunda finner kommerskollegium majoritetens förslag hava erhållit en alltför vidsträckt omfattning i det hänseende, som beröres av reservationen; ett sådant stadgande som det av majoriteten föreslagna kan, säger kollegium, ej vara lämpligt och skulle för övrigt svårligen kunna upprätthållas.

Å andra sidan uttala åtskilliga organisationer, att enligt deras mening majoritetens förslag avgjort äger företräde. Så t. ex. betecknar Sveriges minut-handlares riksförbund reservanternas förslag såsom direkt inbjudande till presentgivning i samma varusort; åt nämnda affärsmetod skulle rent av givas hemul genom en så avfattad lag.

I denna fråga delar jag principiellt reservanternas uppfattning. En lagstiftning av den räckvidd, majoriteten förordat, anser jag ej böra komma till stånd. Emellertid synes mig den i reservationen tillämpade principen följdriktigt böra utsträckas att under motsvarande förhållanden gälla även beträffande rabattmärken. Vidare lärer tillräcklig anledning saknas att med dylika märken, inlösbara uteslutande i varor, likställa märken, inlösbara i varor eller penningar efter köparens val. Till följd härav och då stadgandet om ansvar redan för det förfarandet, att hos annan än utlämnaren inlösbara märken försäljas eller utbjudas av den, som har att inlösa desamma, till den, genom vilken de skola utlämnas till allmänheten, knappast är av något praktiskt behov påkallat, har i departementsförslaget kunnat givas en förenklad lydelse åt paragrafen. Sålunda har ur densamma uteslutits allt särskilt tal om rabattmärken; uppenbarligen äro jämväl med en dylik avfattning presenter, som givas först sedan ett visst antal rabattmärken samlats och mot återställande av dessa, gåvor i paragrafens mening.

Enligt såväl kommitténs förslag som departementsförslaget har lämnande eller erbjudande av vara för särskilt lågt pris — eller, såsom sistnämnda förslag uttrycker det, för särskilt lågt beräknat pris — likställts med varans tillhandahållande gratis. I detta hänseende lära redan nu missförhållanden förekomma, som kräva ett ingripande av lagstiftaren; i varje fall kan antagas, att om endast det rena presentsystemet förbjödes, nu angivna metod kommer att i desto större utsträckning anlitas. Den norska lagstiftningen i ämnet intager samma ståndpunkt.

Presenter
i form av
prisredu-
cering.

Begränsning
av förbudet
till detalj-
handel.

Förbudet är, likaledes enligt båda förslagen, tillämpligt endast med avseende å detaljhandeln och berör alltså icke engroshandeln som sådan. Att märka är dock, att om en fabrikant eller grossist säljer direkt till allmänheten, han därvid är att betrakta såsom detaljist. Lämnar eller utlovar han presenter vid köp av hans varor hos detaljhandlarna, är paragrafen ävenledes tillämplig å honom. Använder han sig vid försäljning genom detaljhandlarna av dessa som mellanhand vid lämnande eller utlovande av presenter i hans namn, kan eventuellt såväl den ene som den andre bliva ansvarig, antingen såsom gärningsman eller såsom delaktig.

Presentgivande från en fabrikants eller grossists sida till försäljare i senare hand faller däremot ej under förbudet. Visserligen är även ett sådant förfarande ej sällan att beteckna som uttryck för osund konkurrens, och klagomål häröver hava icke heller saknats. Emellertid synes man i detta fall, där fråga allenast är om transaktioner mellan affärsmännen själva, ej med den köpande allmänheten, kunna hänvisa till de möjligheter att vinna rättelse, som erbjuda sig i ett energiskt upplysningsarbete från vederbörande yrkesorganisationers sida och andra former av självhjälp. Också äro de danska och norska lagstadgandena begränsade till detaljhandeln.

Den tanke, som kommittén avsett att uttrycka, då såsom förutsättning för stadgandet angives, att 'köp sker av viss vara eller av varor till viss myckenhet eller för visst belopp eller ock under annan, därmed jämförlig förutsättning', har ansetts kunna återgivas genom det kortare uttrycket 'att köp sker av annat slags vara'.

Stadgandet
i övrigt.

Paragrafen förbjuder under angivna omständigheter såväl lämnande som erbjudande av presenter, även till enskilda kunder. Den förutsätter alltså, i motsats till bestämmelserna för undertryckande av illojal reklam, icke ett mera offentligt meddelande. Då nämligen det förhållandet, att presentgivning tillämpas i en affär, lätt blir känt under hand, har en sådan begränsning ansetts ej vara på sin plats. De skäl, som i fråga om illojal reklam tala för en mindre omfattande lagstiftning, föreligga icke här i samma grad. Huruvida presenten tillhandahålles köparen själv eller dennes ombud vid köpet, är utan betydelse för paragrafens tillämplighet.

Liksom i 1 § har även här det av kommittén föreslagna skadeståndsstadgandet bibehållits, om det ock måste erkännas, att en dylik bestämmelse i praktiken är förenad med kanske ännu större vanskligheter på detta område.

Det av kommittén satta straffmaximum har i departementsförslaget höjts från femhundra till tvåtusen kronors böter. Den i kommitténs förslag upptagna undantagsbestämmelsen för fall, då straff bör följa för illojal reklam, finner jag icke vara av förhållandena motiverad: undantaget saknar därför sin motsvarighet i departementsförslaget. Sammanträffande av brott mot 1 och 2 §§ inbördes kan alltså förekomma liksom ock sammanträffande av brott mot 2 §, å ena, och bedrägeri- eller annat oredlighetsbrott, å andra sidan. Det för illojal reklam upptagna stadgandet om fortsatt brott har gjorts tillämpligt även i förevarande fall.

Vad beträffar åtalsrätten rörande de nya brottsarterna skulle enligt 30 § i kommitténs förslag rätt att anställa talan tillkomma varje näringsidkare inom samma eller likartad yrkesgren samt vidare — utom i fråga om skadestånd — varje organisation för främjande av yrkesintressen, såframt näringsidkare, varom nyss nämnts, vore representerade inom organisationen och denna tillika i allmänhet ägde att kära inför domstol. Efter angivelse av sålunda åtalsberättigad skulle jämväl allmän åklagare kunna väcka talan om ådömande av straff.

Den motivering, kommittén (sid. 130—137, 243, 398—402 och 445) lämnat till sitt förslag i denna del, skall här i sammandrag återgivas:

Som de föreslagna lagbuden främst vore avsedda att bereda skydd för en *näringsidkare* mot illojal konkurrens, hade kommittén funnit riktigast att såsom målsägare icke anse den enskilde kunden utan konkurrenterna. Att den förre i någon mera nämnvärd mån skulle använda sig av en honom tillerkänd åtalsrätt i dessa fall, där han kanske ej ens lidit någon ekonomisk förlust, torde väl för övrigt ej vara att antaga.

Rätten att anställa talan hade därför i första rummet tillerkänts näringsidkare — detta ord taget i motsvarande vidsträckt betydelse som 'näringsverksamhet' — inom samma eller likartad yrkesgren.

Uttrycket 'likartad' vore härvid att fatta så, att alla varor respektive yrkesprestationer, som kunde konkurrera inbördes eller, med andra ord, ersätta varandra, ansåges likartade. Varors olika sammansättning, deras skilda tekniska egenskaper o. d. finge därvid icke tillmätas avgörande betydelse, utan vore denna huvudsakligen att söka i det ändamål, varorna vore avsedda att fylla. Exempel på likartade varor vore underkläder av olika material, såsom av ylle och bomull, kokkärl av koppar och sådana av annat ämne, cigarrer och cigaretter, smör och margarin, kaffe och kaffesurrogat, druvviner och bärviner, maltdrycker och läskedrycker, färdiga kostymer och tyg till sådana. Vad anginge yrkesprestationer, kunde konkurrens förekomma mellan utöfvare av olika transportyrken, mellan innehavare av skilda slags nöjesetablissemang o. s. v. För att lagen skulle motsvara sitt ändamål, vore det av vikt, att åt ordet 'likartad' gäves en synnerligen vidsträckt innebörd.

Därjämte vore att påpeka, att en handlande icke vore åtalsberättigad endast gentemot andra handlande utan även gentemot producenter och vice versa. Konkurrens vore t. o. m. möjlig ej blott mellan varor inbördes utan jämväl, om ock mera undantagsvis, mellan varor och yrkesprestationer, t. ex. mellan såsom läkemedel utbudna preparat, å ena sidan, samt massagebehandling eller sjukgymnastik, å den andra.

Med den föreslagna lydelsen av stadgandet utsträcktes visserligen åtalsrätten utöver kretsen av konkurrenter i egentlig bemärkelse, i det exempelvis en handlande, som med hänsyn till den avlägsna belägenheten av den ort, där han hade sin affär eller eljest avsatte sina varor, i förhållande till den, varest lagöverträdelsen begåtts, ur konkurrenssynpunkt icke hade något berättigat intresse att anställa åtal, ändock enligt förslaget kunde vara därtill befogad. Emellertid torde den oegentlighet, som låge häri, få anses ej vara av någon

större betydelse, då i själva verket talan helt naturligt blott i sällsynta undantagsfall torde komma att väckas av andra än verkliga konkurrenter.

Vidare hade kommittén ansett rätten att föra talan — utom beträffande skadestånd — böra under vissa förutsättningar tillkomma organisationer för främjande av yrkesintressen.

För den enskilde näringsidkaren gäves det obestriddigen vissa omständigheter, som kunde verka i hög grad avhållande, då fråga uppstode om väckande av en rättegång av detta slag. En sådan stämplades gärna av den angripne och uppfattades lätt av andra såsom ett uttryck för yrkesavund. Besväret för en enskild person eller firma med en process samt den ekonomiska risk, vederbörande ofta löpte genom densamma, vore jämväl faktorer, som måste tagas med i räkningen. Till följd av det anseende och inflytande, en yrkesorganisation gemenligen hade, erhöles ock åtalsrätten i dess händer större betydelse än i den enskildes.

Vore den föreslagna anordningen således ägnad att göra lagen mera effektiv, torde den å andra sidan innebära en fördel jämväl i den riktningen, att den i viss mån utgjorde en garanti mot väckande av orättmätiga åtal och processer om rena obetydligheter. Vunne kommitténs förslag gillande, vore det nämligen att antaga, att den enskilde näringsidkare, som ansåge en överträdelse av lagen föreligga, i allmänhet, och såvida ej en påtaglig skada därigenom tillfogats särskilt honom, vände sig till en yrkesorganisation med begäran om talans anställande, och funne denna saken icke vara av beskaffenhet att böra föranleda rättegång, torde merendels vara att förvänta, det vederbörande läte sig därmed åtnöjas.

Då organisationer inom en näringsgren eller bransch, som ej stode i något samband med den, inom vilken den illojala konkurrensen bedrivits, enligt kommitténs uppfattning icke borde få väcka talan, hade i detta hänseende beträffande organisationers åtalsrätt gjorts en liknande inskränkning som beträffande enskilda näringsidkares, nämligen att åtalsberättigade näringsidkare skulle finnas representerade inom organisationen. Däremot behövde denna helt naturligt ej vara begränsad till allenast ifrågavarande näringsgren eller bransch, utan kunde den även hava en mera omfattande verksamhet. Huruvida organisationen vore lokal eller omfattade hela landet, saknade betydelse.

Beträffande båda de nämnda kategorierna av åtalsberättigade gällde, att näringsidkare och yrkesorganisationer i utlandet likställdes med sådana inom riket. Enligt Pariskonventionen för skydd av den s. k. industriella äganderätten vore man därtill förpliktad såvitt anginge näringsidkare (och jämlikt sedermera år 1925 fattat beslut, som dock ännu icke definitivt biträtts för Sveriges del, även beträffande yrkesorganisationer) i de främmande konventionsstaterna, d. v. s. de flesta europeiska länder och ett stort antal utomeuropeiska; och att i fråga om andra stater uppställa krav på reciprocitet hade kommittén ej funnit sig böra förorda. Rätten att anställa talan vore ofta av icke ringa betydelse särskilt för utlänningar, som idkade export på vårt land.

Efter angivelse av åtalsberättigad näringsidkare eller organisation ägde

slutligen jämväl allmän åklagare föra ansvarstalan. För kommitténs förslag att icke lägga förevarande slags brott direkt under allmänt åtal ville kommittén till en början åberopa, att på det speciella område, varom här vore fråga, det ofta kunde vara svårt för en utom näringslivet stående person att avgöra, om en handling vore av beskaffenhet att böra föranleda åtal eller icke, och att besvarandet av denna fråga borde överlämnas till dem, vilkas intressen saken närmast rörde, och deras organisationer; ett litande till dem ansåge kommittén vara av synnerlig vikt, för att en lagstiftning som denna skulle verka gagneligt. Härtill komme, att skyldigheten för allmän åklagare att *ex officio* tillse, att lagen icke överträdades, helt visst, därest ej en bestämmelse härom blott skulle innebära ett tomt ord, måste bliva i hög grad betungande.

Ehuru rätt att åtala överträdelser av lagen ej tillerkänts enskild kund samt allmän åklagare ej heller gjorts direkt åtalsberättigad, vore det emellertid tydligt, att om jämväl t. ex. ett fullbordat bedrägeribrott föreläge, yrkande om ansvar för detta brott kunde framställas såväl av den enskilde kunden som *ex officio* av allmän åklagare. Härigenom så ock genom det skydd, en lag mot illojal konkurrens indirekt gäve den köpande allmänheten, torde dess intresse få anses tillgodosett.

En bland kommitténs ledamöter har varit av skiljaktig mening och hemställt, att allmän åklagare skulle, även utan angivelse, få väcka talan, när det allmännas intresse det påkallade. Såsom skäl härför har reservanten (sid. 510 och 529) åberopat, att en lag mot illojal konkurrens icke uteslutande hade till uppgift att reglera konkurrensen näringsidkarna emellan utan i fullt ut lika hög grad att förebygga ett illojalt tillvägagående mot allmänheten.

I utlåtandena över kommitténs förslag har detsamma lämnats utan anmärkning i denna del, om man från ser bestämmelsernas överförande på tryckfrihetsrättens område, något varom ju icke är fråga enligt departementsförslaget. Emellertid framhåller kommerskollegium, att tillämpningen av åtalsreglerna, vilka medgäve en synnerligen vidsträckt rätt att föra talan, torde bliva förknädd med åtskilliga svårigheter.

Att, på sätt kommittén föreslagit, åtalsrätt tillerkännes näringsidkare och organisationer för främjande av yrkesintressen, finner jag riktigt. Denna princip har också redan kommit till uttryck i 8 § av 1919 års lag, nämligen i fråga om bestickning, liksom den även — med vissa olikheter i utformningen av de särskilda åtalsreglerna — återfinnes flerstädes utomlands, såsom i Danmark, Norge och Tyskland. Även om den sålunda föreslagna åtalsrätten är mycket vidsträckt, torde den fara, som detta kan tänkas innebära, praktiskt sett väga mindre än de med förslaget i detta hänseende förbundna fördelar.

Däremot ställer jag mig mera tveksam gentemot kommitténs förslag, såvitt därigenom enskild kund uteslutits från rätt att föra talan och allmän åklagare medgivits sådan rätt endast för fall, då angivelse skett från åtalsberättigad näringsidkares eller yrkesorganisations sida. Beträffande enskild kund finner jag mig dock på de av kommittén anförda skäl kunna biträda dess förslag, under förutsättning likväl att åtalsrätt medgives allmän åklagare jämväl utan förutgången angivelse. Vad kommittén åberopat mot ett stadgande i denna

riktning synes mig ej övertygande. En jämkning av kommittéförslaget har därför i departementsförslaget (10 §) vidtagits på denna punkt; någon begränsning, motsvarande den i reservationen föreslagna, har jag därvid ej ansett lämplig, detta särskilt på grund av det svävande i en dylik bestämelse. Direkt åtalsrätt för allmän åklagare överensstämmer bäst med vad för liknande fall gäller enligt svensk rätt, t. ex. enligt 1914 års lag mot användande av oriktiga ursprungs-beteckningar. I utländsk lagstiftning givas även talrika exempel på sådan rätt för allmän åklagare.

Vidgad åtalsrätt vid bestickning.

Med hänsyn till den jämkning, som vidtagits i kommittéförslaget beträffande åtalsrätten vid de nya brottsarterna, har jag ansett mig böra taga under överbäggande, huruvida icke en ändring i samma riktning vore påkallad i gällande lags bestämmelser på denna punkt beträffande de där upptagna brottsformerna. Sådan ändring har ansetts motiverad i fråga om bestickning, och sista stycket av 10 § i den nya lagen, motsvarande 8 § av 1919 års lag, har avfattats i överensstämmelse därmed. Bestickningsbrottens allmänfarliga karaktär talar för denna ändring. Redan kommittén var, såsom av motiven (sid. 367) framgår, betänkt härpå, ehuru den stannade för att i detta avseende föreslå samma bestämmelser i fråga om bestickning som beträffande illojal reklam.

Vad angår obehörigt användande eller yppande av yrkeshemligheter samt därmed i 1919 års lag likställda brott torde icke finnas anledning att avvika från de i nämnda lag härutinnan meddelade åtalsregler.

Promulgationsbestämelsen.

Enligt departementsförslaget, vilket förutsattes komma att framläggas för 1931 års riksdag, är den nya lagen avsedd att träda i kraft den 1 januari 1932.

En ledamot i kommittén hade (sid. 529—531), med tanke på varumärken och firmanamn av vilseledande karaktär, förordat ett övergångsstadgande, varigenom sådana märken och namn fortfarande skulle få användas under viss längre tid, och patent- och registreringsverket har i sitt utlåtande anslutit sig till detta förslag. Med den av mig föreslagna tidpunkten för lagens ikraftträdande torde emellertid näringslivet erhålla tillräcklig tid för att anpassa sig efter de nya förhållandena.

Föredraganden uppläser härefter ifrågavarande inom justitiedepartementet utarbetade förslag till *lag med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens* av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, samt hemställer, att lagrådets utlåtande över förslaget måtte för det i § 87 regeringsformen angivna ändamål inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten.

Ur protokollet:
Ragnar Kihlgren.

Bilaga.

Förslag

till

Lag

med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens.

Häri genom förordnas som följer:

Illojal reklam.

1 §.

Den, som i utövning av näringsverksamhet saluför varor eller tillhandagår med utförande av arbete och därvid genom meddelande, avsett för ett större antal personer, såsom å vara, anslag eller skylt eller i annons, cirkulär, prospekt eller priskurant, i uppenbar strid mot god affärssed angående varorna eller arbetet lämnar oriktig uppgift, ägnad att framkalla uppfattningen om ett fördelaktigt anbud, straffes, där han haft eller bort hava vetskap om uppgiftens oriktighet, med böter från och med fem till och med tvåtusen kronor eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårade, med fängelse från och med en månad till och med ett år; ersätte ock uppkommen skada.

Obehörigt lämnande eller erbjudande av gåva eller liknande förmån.

2 §.

Den, som vid utövning av detaljhandel, i avsikt att sig till fördel utnyttja allmänhetens godtrogenhet, lämnar eller erbjuder viss vara såsom gåva eller för särskilt lågt beräknat pris under förutsättning att köp sker av annat slags vara, straffes med böter från och med fem till och med tvåtusen kronor; ersätte ock uppkommen skada.

Obehörigt användande eller yppande av yrkeshemligheter samt liknande brott.

3 §.

I näringsverksamhet anställd person, som under den tid, tjänsteavtalet är gällande, i avsikt att bereda sig eller annan fördel eller att göra skada, obehörigen använder sig av eller yppar fabrikationssätt, anordning, affärsförhållande eller annat, varom han under samma tid erhållit kännedom och som han vet

utgöra en arbetsgivarens yrkeshemlighet, straffes med böter från och med fem till och med tvåtusen kronor eller med fängelse från och med en månad till och med ett år; ersätte ock uppkommen skada.

Lag samma vare, om någon i annat fall i avsikt, varom ovan förmäles, obehörigen använder sig av eller giver annan del av ritning, mönster, modell, schablon eller dylik teknisk förebild, som han för utförande av arbete eller eljest för affärsändamål fått sig anförtrodd.

4 §.

Är gärning, som avses i 3 §, enligt 22 kap. strafflagen att bedöma såsom trolöshet mot huvudman, skall vad i sagda paragraf finnes stadgat ej vinna tillämpning.

5 §.

Om någon i avsikt, som omförmäles i 3 §, obehörigen använder sig av eller giver annan del av yrkeshemlighet eller i paragrafens andra stycke avsedd förebild, varom han vunnit kännedom genom honom lämnat meddelande av den i samma paragraf angivna art, varde, såframt han, då han mottog meddelandet, ägde kännedom om de förhållanden, som gjorde detsamma otillåtet, straffad på sätt i 3 § sägs ävensom förpliktad att gottgöra uppkommen skada.

Bestickning.

6 §.

Den, som lämnar, utlovar eller erbjuder gåva eller annan förmån till någon i näringsverksamhet eller eljest vid företag av ekonomisk art eller vid verk, inrättning eller stiftelse anställd person för att därigenom muta denne att vid avtal om inköp av varor eller utförande av arbete eller tagande av försäkring för dens räkning, hos vilken han är anställd, åt någon skaffa företråde framför annan eller att underlåta framställa anmärkning i fråga om fullgörande av sådant avtal, straffes med böter från och med fem till och med tvåtusen kronor eller med fängelse från och med en månad till och med ett år; ersätte ock uppkommen skada.

7 §.

I näringsverksamhet eller eljest vid företag av ekonomisk art eller vid verk, inrättning eller stiftelse anställd person, som tager, låter åt sig utlova eller begär gåva eller annan förmån för att därigenom låta muta sig att vid avtal om inköp av varor eller utförande av arbete eller tagande av försäkring för dens räkning, hos vilken han är anställd, åt någon skaffa företråde framför annan eller att underlåta framställa anmärkning i fråga om fullgörande av sådant avtal, varde straffad på sätt i 6 § sägs ävensom förpliktad att ersätta uppkommen skada.

Emottagen muta eller dess värde tillfaller kronan.

8 §.

Vad i 6 och 7 §§ stadgats skall icke äga tillämpning, om gärningen är straffbar enligt 25 kap. strafflagen.

Allmänna bestämmelser.

9 §.

Med näringsverksamhet förstås i denna lag varje huvudsakligen på ekonomisk vinst för dess utövare riktad yrkesmässig verksamhet.

10 §.

Berättigad att anställa talan enligt denna lag är:

1) i de uti 1 och 2 §§ avsedda fall varje näringsidkare inom samma eller likartad yrkesgren som den, inom vilken brottet begåtts, så ock, utom beträffande skadestånd, varje sammanslutning för främjande av yrkesintressen, såframt näringsidkare, varom nu nämnts, äro företrädda inom sammanslutningen och denna äger att kära inför domstol;

2) i de uti 3 och 5 §§ angivna fall den, vilkens yrkeshemlighet eller förebild obehörigen använts eller röjts; samt

3) i de uti 6 och 7 §§ omförmälda fall varje näringsidkare, som frambringa, tillverkar eller håller till salu varor eller utför arbete av samma eller liknande art som de varor eller det arbete, som skolat inköpas eller utföras, eller meddelar försäkring av samma slag som den försäkring, vilken skolat tagas, ävensom den anställdes arbetsgivare, där ej gärningen skett med dennes begivande, så ock, utom vad angår skadestånd, varje sammanslutning för främjande av yrkesintressen, beträffande vilken motsvarande förutsättningar som de under 1) angivna äro för handen.

Allmän åklagare må ock väcka påstående om straff för brott, varom i denna lag förmäles, i de uti 3 och 5 §§ nämnda fall dock endast efter angivelse av den, som, enligt vad under 2) sägs, äger anställa talan i anledning av sådant brott.

11 §.

Den, som under tid, då han är ställd under tilltal för brott, varom i 1 eller 2 § nämns, fortsätter samma brott, skall för varje gång åtal därför anhängiggjorts fällas till det straff, som är bestämt för sådant brott; dock må fängelsestraff icke ådömas för längre tid än sammanlagt ett år.

12 §.

Då vid domstol förekommer mål om obehörigt användande eller yppande av yrkeshemlighet eller om missbrukande av förebild, som avses i 3 § andra stycket, må på begäran av den, vilkens rätt förmenas hava blivit kränkt genom den åtalade handlingen, domstolen, därest målets offentliga handläggning prä-

vas kunna för honom medföra ytterligare skada i samma hänseende, förordna, att målet skall handläggas inom stängda dörrar.

13 §.

Var, som vill fordra skadestånd enligt denna lag, skall inom två år från den dag, då skadan timade, anhängiggöra sin talan hos domstol. Försummas det, have han förlorat sin talan.

14 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skall förvandling ske efter allmänna strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1932.

Genom denna lag upphäves lagen den 19 juni 1919 (nr 446) med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 9 maj 1930.

Närvarande:

justitieråden STENBERG,
APPELBERG,
TISELIUS,
regeringsrådet SÖDERWALL.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet den 4 april 1930, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen angivna ändamålet inhämtas över uppriktat förslag till lag med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av revisionssekreteraren Emil Sandström.

Med anledning av förslaget avgåvos följande yttranden av lagrådet och dess särskilda ledamöter.

1 §.

Justitierådet *Tiselius*, med vilken justitierådet *Stenberg* instämde:

Då vid tillkomsten av 1919 års lag med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens icke alla de olika slag av illojala förfaranden, som behandlats i patentlagstiftningskommitténs år 1915 avgivna förslag till lag i ämnet, utan endast tvenne — obehörigt användande eller yppande av yrkeshemligheter samt bestickning — blevo föremål för legislativa åtgärder, berodde detta framför allt på de svårigheter, som i fråga om övriga förfaranden ansågos kunna uppstå i följd av sambandet med tryckfrihetsrätten. Detta samband är särskilt framträdande beträffande det ena av de förfaranden, som det föreliggande förslaget ytterligare skulle avse, nämligen illojal reklam; det praktiskt mest betydelsefulla medlet för sådan reklam är utan jämförelse annonsering i tidningar eller andra tryckalster. Det skulle nu kunna göras gällande, att stadgande av straff och ersättningsplikt för den, som gjort sig skyldig till illojal reklam medelst annonsering, skulle strida mot § 1 mom. 1 i den gällande tryckfrihetsförordningen, som säger, att ingen må i annan ordning eller annat fall än denna grundlag stadgar kunna för tryckt skrifts innehåll tilltalas eller straffas. En liknande tolkning av tryckfrihetsförordningen låg till grund för de kompletteringar av den i § 3 intagna brottsuppräkningsen, som gjordes år 1882 i fråga om inbjudan

till deltagande i lotteri samt år 1912 i fråga om salubjudande av preventivmedel. Patentlagstiftningskommittén hade ock vid avgivande av sitt förslag till lag mot illojal konkurrens förutsatt, att i samband med dess genomförande vissa ändringar skulle vidtagas i tryckfrihetsförordningen.

Gent emot ovanberörda tolkning av tryckfrihetsförordningen synes med fog kunna göras den invändningen, att vad omförmälda stadgande i § 1 mom. 1 avser att hägna med grundlagsskydd är *yttrandefriheten* i tryck och att stadgandet förty icke rimligen kan utgöra hinder för kriminalisering genom allmän lag av ett förfarande, som bör anses brottsligt i helt annat avseende än såsom ett överskridande av den lagliga yttrandefriheten. I sådan riktning hava de kommitterade uttalat sig, som år 1912 avgåvo betänkande med förslag till tryckfrihetsordning. Rättspraxis har icke heller tvekat att enligt allmänna strafflagen behandla den, som gjort sig skyldig till bedrägligt förfarande, även om den falska uppgiften lämnats i annons eller eljest i tryckt skrift, och, såsom kommitterade påpekat, skulle säkerligen förhållandet bliva enahanda, om bedrägeri vore straffbart redan på försöksstadiet och försökshandlingen bestått allenast i den vilseledande annonsen. Likaså har i praxis den, som genom tidningsannons inbjudit till deltagande i ett av honom anordnat lotteriföretag, straffats enligt förordningen den 6 augusti 1881 oberoende av tryckfrihetsförordningen. En liknande, mera restriktiv uppfattning om förhållandet till tryckfrihetsförordningen har gjort sig gällande hos svenska tidningsutgivareföreningens styrelse, då denna i ett år 1915 avgivet yttrande över patentlagstiftningskommitténs förslag till lag mot illojal konkurrens — med avstyrkande av nämnda förslag jämte därmed sammanhängande ändringar i tryckfrihetsförordningen — ifrågasatt, att det med förslaget åsyftade målet skulle kunna väsentligen nås genom tillämpning av strafflagens bestämmelser om bedrägeri och viss annan oredlighet, såvida dessa brott gjordes straffbara redan på försöksstadiet. Och slutligen må beaktas, att samma uppfattning om tryckfrihetsförordningens räckvidd ligger till grund för det vid innevarande års riksdag genom proposition nr 215 framlagda förslaget till ändring i lagen om skydd för varumärken, enligt vilket missbruk av varumärke eller därmed jämställd beteckning skall bliva straffbart även om det sker i annons eller i tryckt affärshandling.

Vid upprättandet av det nu föreliggande lagförslaget har man utgått ifrån att den säregna svenska tryckfrihetsrätten borde lämnas orörd samt för att undgå behovet av ändring i tryckfrihetsförordningen givit en särskild utformning av den illojala reklamens brottsbegrepp. Man har, för att följa ordalagen i föredragande departementschefens anförande vid förslagets remitterande till lagrådet, gått så till väga, att kriminaliserande sker icke, såsom enligt patentlagstiftningskommitténs förslag, av den oriktiga uppgiftens lämnande utan av varans eller yrkesprestationens tillhandahållande under lämnande av denna uppgift. I förslagets 1 § stadgas sålunda straff för den, som i utövning av näringsverksamhet saluför varor eller tillhandagår med utförande av arbete och därvid — under närmare angivna objektiva och subjektiva förutsättningar — genom meddelande, avsett för ett större antal personer, lämnar oriktig uppgift angående varorna eller arbetet.

En dylik brottsbeskrivning synes mig teoretiskt mindre tillfredsställande, emedan den icke lägger tyngdpunkten på det, som måste anses vara huvudsaken i fråga om brottsbegreppet illojal reklam, nämligen att någon i utövning av näringsverksamhet lämnar oriktiga uppgifter för att locka kunder. Genom den valda konstruktionen vinnes för övrigt icke syftet att undgå kollision med tryckfrihetsförordningen, såvida den mera extensiva av ovanberörda uppfattningar om denna grundlags räckvidd skall anses gällande. Om man återigen utgår från den restriktivare uppfattningen, synes det icke på grund av förhållandet till tryckfrihetsförordningen vara nödvändigt att utforma den illojala reklamens brottsbegrepp så snävt som skett i det föreliggande förslaget.

I praktiskt avseende har förslagets ståndpunkttagande i den förevarande frågan lett till en del mindre lyckliga konsekvenser. Enligt departementschefens yttrande kan på grund av förslagets brottsbeskrivning endast näringsidkaren själv vara gärningsman. I vilken mån någon annan kan straffas såsom delaktig, därom lämna motiven icke någon antydning. I patentlagstiftningskommitténs förslag var dock den i affärsverksamhet anställda personalens ställning beträffande ansvarighet för illojal reklam utförligt reglerad. Måhända är det avsett, att på grund av brottets egenartade natur delaktighetsansvar icke skall förekomma. Häremot synes i och för sig intet vara att erinra. I den mån näringsidkaren själv kan straffas såsom gärningsman, är det knappast påkallat, att någon av hans underordnade lagföres såsom delaktig. Om återigen näringsidkaren icke är förfallen till ansvar såsom gärningsman, kan uppenbarligen *delaktighetsansvar* för någon annan icke ifrågakomma. Men i det fall, att reklamen i realiteten utövas icke av näringsidkaren själv utan av någon vid dennes företag anställd eller eljest för detsamma arbetande person i mera självständig ställning — måhända i eget intresse, för erhållande av ökad provision — måste det anses såsom en brist, att enligt förslagets brottskonstruktion, sådan detsamma i förevarande hänseende utförts i departementschefens nyssberörda yttrande, det icke är möjligt att ingripa mot reklamen, hur illojal den än må vara. I dylika fall bör otvivelaktigt *gärningsmannaansvar* kunna ådömas den, som gjort reklamen. Såsom praktiskt betydelsefulla exempel må nämnas, att illojal reklam utövas av föreståndaren för en filial, belägen på annan ort än huvudaffären, eller av generalagenten för en utländsk grosshandlare eller fabrikant.

Jämväl i fråga om arten av den verksamhet, för vilken reklam sker, har den valda brottskonstruktionen lett till oklarhet och en i sakens natur icke grundad begränsning av lagens tillämplighet. Man kan näppeligen med någon visshet utgå ifrån att straffbudet, i vad det gäller den som »tillhandagår med utförande av arbete», kommer att tolkas så extensivt som departementschefen angivit och sålunda träffa illojal reklam även inom försäkringsverksamhet och restaurangrörelse. Detsamma gäller med avseende å vissa slag av transportyrken, och i fråga om agenturverksamhet framgår av det föregående, att den föreslagna lagen endast avser att drabba den reklam agenten gör för sina egna prestationer såsom agent, icke den reklam han bedriver för huvudmannens varor eller prestationer. Den betydande reklam, som innehavare av biografer och nöjes-

etablissemang utöva, har ej omnämnts i motiven och torde i allt fall icke beröras av lagförslaget.

Beträffande den oriktiga uppgiftens innehåll har i anslutning till den valda brottskonstruktionen stadgandet i 1 § gjorts så snävt, att det kan komma att locka till kringgående och giva en prägel av godtycklighet åt tillämpningen. Uppgiften måste, som nämnt, avse de saluförda varorna eller det tillhandahållna arbetet. Stadgandet är således icke tillämpligt å de fall, då oriktig uppgift lämnats angående exempelvis en affärs ålder, och väl i allmänhet ej heller då uppgiften avser affärsomsättningens storlek, förvärvad titel eller utmärkelse eller särskild anledning till en försäljning — allt förhållanden, som i patentlagstiftningskommitténs förslag framhållits såsom vanliga föremål för osanna uppgifter.

På grund av det anförda anser jag, att man vid kriminalisering av den illojala reklamen bör bygga brottsbegreppet icke på saluförandet av varor eller tillhandagåendet med utförande av arbete under lämnande av oriktiga uppgifter utan direkt på lämnandet av sådana uppgifter.

Konstrueras brottet på detta sätt, torde betänkligheter icke kunna göras gällande mot en utvidgning av stadgandet såväl till att avse all slags näringsverksamhet som även i fråga om den oriktiga uppgiftens innehåll. I anslutning till patentlagstiftningskommitténs förslag synes man i det senare avseendet böra ange föremålet för den osanna uppgiften med orden »saluförda varor, tillhandahållna yrkesprestationer eller vad eljest har samband med verksamheten». Vad angår frågan om ansvar för annan än näringsidkaren själv, torde det vara lämpligt att genom uttryckligt stadgande göra lagbudet gällande även beträffande den, som är anställd i eller eljest arbetar för annans näringsverksamhet och därvid självständigt utövar reklam av den art, varom fråga är.

Justitierådet *Appelberg*, med vilken regeringsrådet *Söderwall* instämde:

Självfallet är, att en lagstiftning mot illojal konkurrens, utövad genom obehörig reklam, icke kan bliva av verkligt praktisk betydelse, om den ej även riktar sig mot sådan reklam, som betjänar sig av tryckt skrift. Då det gäller att hos oss införa dylik lagstiftning, uppställer sig därför i första hand frågan, om eller i vilken mån tryckfrihetsförordningen härvidlag lägger hinder i vägen; och denna frågas besvarande beror i sin tur av hur man tolkar bestämmelsen i förordningens § 1, att ingen må i annan ordning eller i annat fall än förordningen stadgar kunna för tryckt skrifts innehåll tilltalas eller straffas. Om innebörden av denna bestämmelse hava olika uppfattningar gjort sig gällande. Konstitutionsutskottet vid 1881 års riksdag, som hade att behandla frågan om införande i tryckfrihetsförordningen av bestämmelse angående ansvar för obehöriga lotteriannonser, utgick därvid från att utbudande av lotter icke kunde då för tiden åtalas, om utbudandet skedde i tryck, emedan tryckfrihetsförordningen för denna handling icke stadgade någon ansvarsåtgärd. Häremot framhölls i det av särskilda kommitterade år 1912 avgivna

betänkandet med förslag till tryckfrihetsordning, att om *varje* brottsligt förfarande, som begagnade det tryckta ordet som medel att nå sitt syfte, gällde visserligen icke, att det vore straffbart endast i kraft av stadgande i tryckfrihetsförordningen; vad denna hägnade med grundlagsskydd vore yttrandefrihet i tryck, men kriminaliseringen av ett förfarande såsom oredligt hade intet med frågan om yttrandefrihetens gränser att göra. Kommitterade hänvisade särskilt därtill, att för en bedräglig annons ansvaret lades på den bedräglige annonsören. Jag delar i huvudsak denna kommitterades uppfattning. Använder sig någon av meddelande till allmänheten för att förskaffa sig orättmätig vinning eller obehöriga fördelar på andras bekostnad, bör den omständigheten, att meddelandet lämnats i tryckt skrift, ej utgöra hinder att enligt allmän lag straffa förfarandet — vare sig såsom fullbordat brott eller på försöksstadiet — och detta även om i brottsbeskrivningen meddelandet till allmänheten angives såsom nödvändig förutsättning för brottet. Med denna uppfattning av tryckfrihetsförordningens innebörd, vilken uppfattning torde ligga till grund för det remitterade förslaget, är givetvis möjligt att utan ändring av förordningen åstadkomma en lagstiftning mot även sådan av en näringsidkare mot andra bedriven illojal konkurrens, vid vilken han begagnar sig av reklam i tryckt skrift. En annan sak är, att med en dylik läggning av lagstiftningen det icke kan åttensamma givas samma effektivitet som därest lagen, i enlighet med patentlagstiftningskommitténs förslag, riktar sig mot själva det meddelande, vari den illojala reklamen innefattas. Sålunda kan man ej åtkomma obehörig reklam, som av utomstående göres för viss handlandes varor; och då den straffbara förseelsen måste anses begången där de utbudna varorna eller arbetet tillhandahålles, kan lagen i regel icke komma till tillämpning beträffande illojal reklam för utlännings varor eller arbetsprestationer. Det låter sig näppeligen heller göra att upptaga den av patentlagstiftningskommittén föreslagna, ur vissa synpunkter lämpliga anordningen, enligt vilken domstol skulle äga meddela förbud mot fortsatt lämnande av vilseledande uppgifter. I vilken mån man vid utformningen av de särskilda stadgandena är nödgad göra ytterligare inskränkningar i lagens räckvidd, kan vara föremål för tvekan. I vissa avseenden, som senare skola angivas, synes det remitterade förslaget gå onödigt långt härutinnan. Det är i allt fall otvivelaktigt, att med fasthållande av den angivna synpunkten lagen icke kan få den effektivitet, som är önskelig, och att man endast om den tilltänkta lagen kombineras med ändringar i tryckfrihetsförordningen kan vinna fullt tillfredsställande resultat. Mot kommitténs synnerligen vittgående förslag till sådana ändringar har emellertid riktats skarp kritik, och denna synes till stor del icke kunna fränkännas fog. Då spørsmålet, huruvida det är möjligt att genom en annorlunda lagd reglering av de tryckfrihetsrättsliga bestämmelserna komma fram till en mera tillfredsställande lagstiftning på området, är av den svåra och invecklade beskaffenhet, att det icke gärna kan komma i fråga att nu ingå på detsamma, samt å andra sidan genom en lagstiftning i huvudsaklig överensstämmelse med det remitterade förslaget dock torde kunna vinnas,

att de svåraste formerna av illojal reklam motverkas, finner jag mig kunna tillstyrka, att förslaget lägges till grund för lagstiftning i ämnet.

Såsom i det föregående antytts, innefattar förslaget vissa begränsningar, vilka enligt min mening icke stå i nödvändigt samband med den intagna ståndpunkten. Härvid är först att märka den begränsning, som ligger däri, att stadgandet i 1 § endast gäller den, som saluför varor eller tillhandagår med utförande av arbete. Idkare av näring, däri prestationer av annat slag tillhandahållas, faller sålunda enligt lagtexten icke under stadgandet. Någon anledning till denna inskränkning har icke angivits i motiven. Och i själva verket synes meningen knappast hava varit att göra sådan inskränkning, då, enligt vad i departementschefens yttrande uttalas, det är avsett, att exempelvis även idkare av försäkringsverksamhet skall kunna träffas av stadgandet. Jag finner därför lagtexten böra jämkas så, att under stadgandet faller en var, vilken såsom näring saluför varor eller eljest tillhandagår med någon yrkesprestation.

Även genom bestämmelsen om innehållet av den oriktiga uppgift, vars lämnande utgör förutsättning för ansvarsskyldighet, torde lagens tillämplighet hava onödigt mycket inskränkts. Enligt patentlagstiftningskommitténs förslag skulle under angivna förutsättningar varje oriktig uppgift, som någon lämnade angående sin näringsverksamhet eller vad därmed ägde samband, medföra tillämpning av den föreslagna lagen. Det remitterade förslaget tillägger däremot betydelse i detta hänseende endast åt oriktiga uppgifter angående de varor eller det arbete, varom är fråga, och inskränker härigenom i betydlig mån lagens räckvidd. Under stadgandet i förevarande paragraf komma sålunda, såsom justitierådet Tiselius framhållit, exempelvis icke fall, då oriktig uppgift lämnats angående en affärs ålder, och väl i allmänhet ej heller då den oriktiga uppgiften avser affärsomsättningens storlek, förvärvat titel eller utmärkelse eller särskild anledning till en försäljning. Den skedda inskränningen står, enligt vad av departementschefens yttrande framgår, i samband med den ändrade läggningen av förslaget. För min del kan jag emellertid icke finna påkallat att i nu förevarande avseende inskränka lagens omfattning på sätt det remitterade förslaget innehåller. Syftet med lagen är ju stävjan det av den illojala konkurrensen, och ur denna synpunkt torde anledning icke föreligga att göra skillnad mellan det fall, att den oriktiga uppgift, varmed allmänheten skall lockas till inköp av viss vara, direkt avser varan, och det fall, att uppgiften riktar sig på en omständighet, exempelvis affärens ålder, som indirekt kommer den köpande allmänheten att tro på de ifrågavarande varornas särskilt goda beskaffenhet. Genom bestämmelsen, att den oriktiga uppgiften skall vara ägnad att framkalla uppfattningen om ett fördelaktigt anbud, framstår tillräckligt tydligt det samband, som uppgiften skall hava med de utbudna varorna eller arbetet. Då härtill kommer, dels att viss betydelse icke lär kunna fränkännas de betänkligheter, som av kommittén framförts mot att överhuvud begränsa lagens tillämplighet till vissa slag av oriktiga uppgifter, och dels att begränsningen till uppgifter angående varorna och ar-

betet synes allt för obestämd och därför ofta kunna föranleda tvekan om lagens tillämplighet, hemställer jag, att paragrafen i förevarande del i överensstämmelse med kommitténs förslag avfattas så, att den kommer att avse uppgift angående näringsverksamheten eller vad därmed äger samband. En uppräknig, liknande den av kommittén föreslagna, utav de olika slag av uppgifter, varom kan vara fråga, synes däremot icke vara behöflig.

I nära samband med frågan om den lämpliga brottskonstruktionen står spörsmålet, om annan än näringsidkaren själv bör kunna straffas vare sig såsom gärningsman eller såsom delaktig i förbrytelse av förevarande slag. Med den läggning, som gavs åt kommitténs förslag beträffande illojal reklam, skulle otvivelaktigt, om ingen särskild bestämmelse meddelats, de vanliga delaktighetsreglerna hava blivit tillämpliga härvidlag. Emellertid upptogos i detta förslag uttryckliga föreskrifter, varigenom nämnda regler väsentligt modifierades. Vad i förevarande hänseende skall gälla enligt det remitterade förslaget är icke fullt klart. I motiven yttras, att endast näringsidkaren själv kan vara gärningsman, men beträffande frågan, huruvida delaktighetsansvar kan förekomma, uttalas intet. Så osäker som svensk rätts ställning är till nämnda fråga, när enligt brottsbeskrivningen endast den, som uppfyller vissa objektiva förutsättningar, kan vara gärningsman, måste det inställa sig tvekan, vad här skall i detta avseende anses gälla. Med den använda brottskonstruktionen mest överensstämmande torde måhända vara att anse delaktighetsansvar icke skola inträda, även om i visst fall de subjektiva förutsättningarna äro för handen. Den ståndpunkt jag sålunda anser vara förslagets synes mig kunna godtagas. Utgår förslaget från en motsatt uppfattning, må anmärkas, att det svårigen kan vara tillfredsställande att låta vanliga delaktighetsregler här tillämpas utan modifikation.

Även om i allmänhet måste gälla, att endast näringsidkaren själv kan såsom gärningsman straffas för ifrågavarande brott, sådant det konstruerats, synes det icke uteslutet, att för vissa fall härifrån göres undantag. Då den, som verkställer den illojala reklamen, ehuru icke själv näringsidkare, har den självständiga ställning att han kan anses representera näringsidkaren, torde man utan att göra våld på den antagna brottskonstruktionen kunna låta honom drabbas av gärningsmannans ansvar. En allmän regel av denna innebörd skulle måhända vålla svårigheter vid tillämpningen. Det synes därför lämpligast att stadga dylikt ansvar endast för fall, i vilka praktiskt behov av sådant kan antagas göra sig gällande, nämligen dels med avseende å föreståndare för filial, belägen på annan ort än huvudaffären, och dels i fråga om agent för utländsk näringsidkare. Jag hemställer därför om upptagande av en särskild bestämmelse härutinnan.

Justitierådet *Stenberg*, med instämmande av regeringsrådet *Söderwall*:

För att straff för illojal reklam skall kunna ådömas fordras bland annat, att den oriktiga och vilseledande uppgiften står i uppenbar strid mot god afärssed. Denna förutsättning, vilken saknar motsvarighet i det till grund för det remitterade förslaget liggande kommittéförslaget, har tillkommit med an-

ledning av vissa erinringar mot detta senare. Genom tillägget har föredragande departementschefen velat giva uttryck åt den princip, som vore grundläggande för lagstiftningen mot den illojala konkurrensen, och särskilt har departementschefen framhållit, att därigenom från lagrummets tillämplighetsområde avskildes såväl vissa inom affärsvärlden ofta förekommande överdrifter vid berömmandet av en vara eller yrkesprestation som väl även en del fall, då en meddelad oriktig uppgift endast i mindre mån vore ägnad att vilseleda och verka lockande. Jag tvekar dock om lämpligheten av det föreslagna tillägget. Det kan visserligen ej bestridas, att något större tydlighet skulle vinnas i de angivna hänseendena, men även utan uttryckligt omnämnande i lagen av berörda förutsättning torde vid lagens tillämpning knappast komma i fråga att döma någon till straff för att han vid utbud av en vara använt för superlativa, men allmänt hållna uttryck, vilka, efter vad allmänheten måste inse, ej äro att fatta alldeles efter orden, eller för att reklamen innehåller en mera konkret uppgift, som dock endast i oväsentlig mån kan vara vilseledande. Måste alltså tillägget ur tydlighetens synpunkt anses överflödigt, väcker det tillika betänklighet därutinnan, att genom detsamma komme att utsägas, att med »god affärssed» skulle i viss mån vara förenligt att i reklamsyfte lämna uppgifter, som genom sin oriktighet vore vilseledande. Härjämte må erinras, att det icke lär vara erforderligt eller ens lämpligt att i en paragraf, som behandlar ett specialfall av illojal konkurrens, uttala en grundsats, som gäller för all lagstiftning på detta område och därför kunde haft sin plats i en sådan generalklausul, varom i motiven till förslaget talas men som icke upptagits i vare sig kommittéförslaget eller det remitterade förslaget. På grund av det anförda hemställer jag, att orden »i uppenbar strid mot god affärssed» uteslutas ur förevarande paragraf.

Lagrådet:

Kommittéförslaget innehöll i 3 § ett stadgande, varigenom med uppgifter, som innefattade illojal reklam, likställdes framställningar i bild och andra särskilda anordningar, som vore ägnade att ersätta dylika uppgifter. Stadgandet har i det remitterade förslaget uteslutits under motivering, att det syntes följa av sakens natur, att meddelandet icke med nödvändighet måste ske i ord utan kunde lämnas i siffror eller avbildningar eller genom annat uttrycksmedel. Särskilt för näringsidkarna torde det emellertid vara av vikt, att straffbudets omfattning i berörda hänseende tydligt framgår av lagtexten. Lagrådet hemställer därför, att i förevarande paragraf införes ett andra stycke, motsvarande 3 § i kommittéförslaget.

2 §.

Lagrådet:

Det föreliggande förslagets stadgande beträffande present- och rabattsystemen skiljer sig från kommittéförslagets bestämmelse i samma ämne bland annat däri, att såsom förutsättning för ansvar upptages jämväl, att affärsmannen skall hava lämnat presenten eller förmånen »i avsikt att sig till fördel ut-

nyttja allmänhetens godtrogenhet». Såsom skäl för uppställande av detta subjektiva rekvisit har föredragande departementschefen anfört, att ett generellt stadgande sådant som det av kommittén föreslagna skulle komma att förbjuda ett presentgivande även i fall, där något uppskörtande av allmänheten icke föreläge utan fastmera en verklig förmån erbjödes kunderna. Den begränsning av stadgandets räckvidd, som vunnes genom införande av nämnda rekvisit, har departementschefen funnit mer än uppväga olägenheten av vissa svårigheter, som kunde uppstå vid den praktiska tillämpningen av stadgandet i den av honom föreslagna lydelsen.

Det må vara sant, att stundom den köpta varan tillika med presenten representerar ett sådant värde, att affären ur köparens synpunkt får anses fördelaktig, men oftast lär presenten vara av mycket enkel, kanske underhållig beskaffenhet eller värdet av densamma elimineras genom ett högre pris å köpeobjektet. Då härtill kommer, att presenten kan bestå av föremål, varav köparen egentligen ej är i behov, torde med fog kunna sägas, att i stort sett någon verklig förmån icke beredes allmänheten genom presentsystemet. Med hänsyn till allmänhetens intresse synes därför skäl saknas att i den föreslagna ansvarsbestämmelsen införa nämnda begränsning. Ej heller har sådan inskränkning påyrkats av någon utav de representanter för näringslivet, vilka deltagit i kommittéarbetet. Att affärsmännen önska ett ingripande mot presentsystemet, oavsett om det innebär ett uppskörtande av allmänheten eller ej, är också förklarligt i betraktande av att detta system — i sig självt onaturligt och stridande mot sunda affärsprinciper — måste verka i hög grad menligt på den lojala handeln. Det kan för övrigt anmärkas, att då avsikten är att begränsa stadgandets tillämplighet i objektivet hänseende så, att det endast drabbar fall, då allmänheten uppskörtas, det icke är tillfredsställande att åt begränsningen giva en avfattning, som hänför sig till det subjektiva rekvisitet. Härmed sammanhånga i viss mån de svårigheter, vilka, såsom departementschefen själv anfört, kunna uppkomma vid lagrummets tillämpning och som säkerligen skulle bliva betydande. Det bleve ofta vanskligt att avgöra, om i säljarens syfte ingått något sådant som »utnyttjande av allmänhetens godtrogenhet». På dessa skäl hemställer lagrådet, att ifrågavarande förutsättning för straffbudets tillämplighet må utgå.

I patentlagstiftningskommitténs förslag upptogs en uttrycklig bestämmelse, att under förbudet mot lämnande eller erbjudande av gåva jämväl fölle lämnande eller erbjudande av rabattmärken, ställda att i varor eller ock i varor eller penningar inlösas vare sig hos den, som utlämnar märkena till allmänheten, eller hos annan. Enligt vad motiven till det remitterade förslaget giva vid handen, är det likaledes avsett att med stadgandet i förevarande paragraf, vilket endast gäller det fall, att viss vara lämnas eller erbjudes såsom gåva under förutsättning att köp sker av *annat* slags vara, träffa även lämnande eller erbjudande av rabattmärken, inlösbara i varor. Meningen synes vara, att förbudet skall gälla, om rabattmärkena äro inlösbara i varor, som icke uteslutande äro av det slag köpet avsett, men däremot icke gälla, om rabattmärkena äro

inlösbara i varor eller penningar, efter köparens val. Lagrådet, som icke har något att erinra mot att förbudet erhåller denna omfattning, finner det i allt fall nödvändigt, att, till förekommande av osäkerhet, i lagen direkt uttalas, i vilka fall lämnande eller erbjudande av rabattmärken skall vara förbjudet.

11 §.

Lagrådet:

Då i förevarande paragraf principen om särskilt straff för varje gång åtal anhängiggjorts införes beträffande de förfaranden, som genom förslaget skulle kriminaliseras, synes det inkonsekvent att icke låta samma princip komma till användning med avseende å det redan nu straffbelagda förfarande, som omförmäles i förslagets 5 §. Nämnda princip har förut i lagstiftningen godtagits i fråga om en med brott enligt 5 § i viss mån likartad förseelse, nämligen intrång i patenträtt. Lagrådet hemställer följaktligen om sådan ändring av 11 §, att i densamma brott enligt 5 § jämföras med brott, varom i 1 eller 2 § nämns.

Justitierådet Stenberg:

Därest, i enlighet med det av justitierådet Tiselius och mig framställda förslaget, den illojala reklamen kriminaliseras så, att det för brottet konstitutiva blir den vid saluförande av varor eller tillhandagående med yrkesprestationer lämnade oriktiga uppgiften, läser behörighet att upptaga åtal för brott mot 1 § tillkomma domstolen i den ort, där uppgiften lämnats. Då fråga är om en tidningsannons, skulle således domstolen i tidningens utgivningsort bliva rätt forum och, därest, såsom ofta är fallet, annonsering skett i tidningar på ett flertal platser, domstolarna å envar av dessa platser kunna upptaga talan om ansvar enligt paragrafen. Med hänsyn härtill synes det önskligt, att genom en särskild forumregel domstolen i en enda ort tillägges behörighet att handlägga den talan, som en förekommen illojal reklam föranleder. Då förbrytelsen alltid sker i utövning av viss näringsverksamhet, kunde en sådan regel lämpligen innehålla, att domstolen i den ort, där näringsidkaren är skyldig att svara i tvistemål, som angå gäld i allmänhet, skall vara forum för mål om ansvar enligt paragrafen. Blir ett stadgande av sagda innebörd infört med avseende å 1 §, torde det böra göras tillämpligt även i fråga om 2 §; jämväl i fall, som där avhandlas, kan behov av en dylik bestämmelse göra sig gällande, om ock ej med samma styrka som då det gäller 1 §. Den nya paragraf, om vars upptagande i lagen jag således vill hemställa, synes kunna få plats mellan de föreslagna 9 och 10 §§.

Ur protokollet:
Nils Falk.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 13 mars 1931.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMBIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPFSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

* Efter gemensam beredning med chefen för handelsdepartementet anför chefen för justitiedepartementet, statsrådet Gärde:

»I statsråd den 4 april 1930 bestämde Kungl. Maj:t på föredragning av min företrädare i ämbetet, dåvarande statsrådet Bissmark, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över ett inom justitiedepartementet utarbetat förslag till *lag med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens*, upptagande — utöver gällande lagstiftning rörande yppande av yrkeshemligheter samt bestickning m. m. — stadganden mot ytterligare två former av illojal konkurrens, nämligen sanningslös reklam samt presentsystemet. Över lagförslaget har lagrådet den 9 maj 1930 avgivit utlåtande.»

Efter närmare redogörelse för lagrådets utlåtande anför departementschefen vidare:

»Liksom min företrädare har jag kommit till den övertygelsen, att ett legislativt ingripande bör äga rum beträffande de former av illojal konkurrens, mot vilka de föreslagna nya bestämmelserna vända sig. Jag har också i det väsentliga samma uppfattning som han angående de synpunkter, vilka böra vara vägledande beträffande den ifrågasatta lagstiftningen, och jag kan i stort sett ansluta mig till den allmänna läggning, som givits åt förslaget. Även lagrådet har skänkt förslagets huvudgrunder sitt gillande samt endast beträffande de särskilda bestämmelsernas omfattning och närmare utformning framställt vissa erinringar. Jag torde i det följande kunna inskränka mig till att beröra dessa och med utgångspunkt från dem föreslå de ändringar i förslaget, som synas mig påkallade.

Ett av den moderna reklamens förnämsta hjälpmedel är tryckpressen, och en lagstiftning mot illojal reklam måste därför inbegripa sådan reklam, som äger rum genom annonsering i tidningar eller andra tryckalster. En huvudfråga, som därvid möter, är, huruvida eller i vilken mån tryckfrihetsförordningens stadgande i § 1 mom. 1 — 'ej må någon i annan ordning eller,

*Illojal
reklam.*
1 §.

i annat fall, än denna lag stadgar, kunna för tryckt skrifts innehåll tilltalas eller straffas' — lägger hinder i vägen för ett inskridande genom allmän lag mot dylik reklam. Min företrädare, som utgått från att vår säregna tryckfrihetsrätt borde lämnas orörd, har i förslagets 1 § — i syfte att undgå kollision med tryckfrihetsförordningen — låtit utforma den illojala reklamens brottsbegrepp så, att vad som kriminaliseras icke är den oriktiga uppgiftens lämnande i och för sig utan varans eller yrkesprestationens tillhandahållande under lämnande av den oriktiga uppgiften. Inom lagrådet hava yppats olika meningar angående nödvändigheten att på grund av förhållandet till tryckfrihetsförordningen giva brottsbegreppet en så snäv utformning som skett i förslaget. Väl äro samtliga ledamöter av lagrådet i huvudsak ense med 1912 års tryckfrihetskommitterade därom, att vad omförmälda stadgande i tryckfrihetsförordningen avser att hägna med grundlagsskydd är *yttrandefriheten* i tryck. Men om den praktiska tillämpningen av denna uppfattning å det föreliggande lagförslaget gå meningarna något isär. Justitierådet Tiselius, med vilken justitierådet Stenberg instämt, har gjort gällande, att berörda stadgande icke rimligen kunde utgöra hinder för kriminalisering genom allmän lag av ett förfarande, som borde anses brottsligt i helt annat avseende än såsom ett överskridande av den lagliga yttrandefriheten. Enligt deras mening vore förslagets brottsbeskrivning teoretiskt mindre tillfredsställande, emedan den icke lade tyngdpunkten på det, som måste anses vara huvudsaken i fråga om illojal reklam, nämligen att någon i utövning av näringsverksamhet lämnade oriktiga uppgifter för att locka kunder, och i praktiskt avseende hade den intagna ståndpunkten lett till en del mindre lyckliga konsekvenser. Vid kriminalisering av den illojala reklamen borde därför brottsbegreppet byggas icke på saluförandet av varor eller tillhandagåendet med utförande av arbete under lämnande av oriktiga uppgifter utan direkt på lämnandet av sådana uppgifter. Justitierådet Appelberg, med vilken regeringsrådet Söderwall instämt, har utvecklat en något annan syn på frågan samt huvudsakligen anfört: Använde sig någon av meddelande till allmänheten för att förskaffa sig orättmätig vinning eller obehöriga fördelar på andras bekostnad, borde den omständigheten, att meddelandet lämnats i tryckt skrift, ej utgöra hinder att enligt allmän lag straffa förfarandet — vare sig såsom fullbordat brott eller på försöksstadiet — och detta även om i brottsbeskrivningen meddelandet till allmänheten angäves såsom nödvändig förutsättning för brottet. Med denna uppfattning av tryckfrihetsförordningens innebörd, vilken uppfattning syntes ligga till grund för remissförslaget, vore det givetvis möjligt att utan ändring av förordningen åstadkomma en lagstiftning mot även sådan av en näringsidkare mot andra bedriven illojal konkurrens, vid vilken han begagnade sig av reklam i tryckt skrift. En annan sak vore, att med en dylik läggning av lagstiftningen det icke kunde åt densamma givas samma effektivitet som därest lagen riktade sig mot själva det meddelande, vari den illojala reklamen innefattades. Då spörsmålet, huruvida det vore möjligt att genom en annorlunda lagd reglering av de tryckfrihetsrättsliga bestämmelserna komma fram till en mera tillfredsställande lag-

stiftning på området, vore av den svåra och invecklade beskaffenhet, att det icke gärna kunde komma i fråga att i detta sammanhang ingå på detsamma, samt å andra sidan genom en lagstiftning i huvudsaklig överensstämmelse med förslaget dock torde kunna vinnas, att de svåraste formerna av illojal reklam motverkades, funne ifrågavarande ledamöter av lagrådet sig kunna tillstyrka, att förslaget lades till grund för lagstiftning i ämnet.

Den olikhet i uppfattningar, som på denna punkt kommit till uttryck inom lagrådet, synes mig knappast kunna vara av mera djupgående natur. Jag har snarast den uppfattningen, att betydelsen av brottsbegreppets utformande på det ena eller andra av ifrågavarande sätt — kriminalisering av ett vilseledande meddelande såsom sådant eller av ett förfarande, vari meddelandet ingår såsom en nödvändig förutsättning för brottet — i någon mån överskattats. Är det så — och därom synes enighet råda — att tryckfriheten icke beröres genom det i förslagets 1 § upptagna stadgandet och att det däri angivna förfarandet således kan och bör beivras jämlikt allmän lag, torde frågan icke komma i förändrat läge därigenom, att straffet knytes till själva meddelandet. Det är i intetdera fallet det fristående meddelandet, som påkallar ingripande, utan meddelandet såsom ett led i ett förfarande, vari ingå andra ur straffrättslig synpunkt betydelsefulla moment. Av hänsyn till tryckfrihetsförordningen lär därför icke föreligga anledning att vidhålla den i förslaget givna brottsbeskrivningen, därest denna av andra skäl finnes mindre tillfredsställande. För denna uppfattning erhålles ock i själva verket stöd i den omständigheten, att de erinringar mot brottsbegreppets sakliga innebörd, som framställts av lagrådets olika ledamöter, i det stora hela äro, oavsett ledamöternas skilda utgångspunkter i fråga om den föreslagna lagstiftningens förhållande till tryckfrihetsförordningen, väsentligen överensstämmande, likaväl som de förordade ändringsförslagen till sitt huvudsakliga innehåll äro ensartade. I den utformning brottsbegreppet illojal reklam erhållit i förslaget läser, rent straffrättsligt sett, ett uppställande såsom fristående förutsättning för brottet, att någon saluför varor eller tillhandagår med utförande av arbete, jämsides med förutsättningen, att den oriktiga uppgiften skall avse de saluförda varorna eller det utbudna arbetet, knappast i sig vara av något värde. Fastmera synes mig lagbudet framstå klarare, därest det direkt riktar sig mot själva det meddelande, vari reklamen innefattas. Måhända kan härigenom åtgärderna givas ökad effektivitet. Vid sådant förhållande och då det i varje fall är meddelandet, som är det för den illojala reklamen mest karakteristiska, är jag benägen tillstyrka, att brottsbegreppet utformas så, att vad som straffas blir lämnandet av den oriktiga uppgiften.

Vid remissen till lagrådet uttalade min företrädare, att förslaget åsyftade, att vid illojal reklam endast näringsidkaren själv kunde vara gärningsman. Justitieråden Stenberg och Tiseliuss hava i anledning härav erinrat, att denna begränsning medfört, att det icke bleve möjligt att ingripa mot reklamen, hur illojal den än kunde vara, i det fall att reklamen i realiteten icke utövades av näringsidkaren själv utan av någon vid dennes företag anställd eller eljest för detsamma arbetande person i mera självständig ställ-

ning. I dylika fall borde otvivelaktigt enligt dessa ledamöters mening gärningsmannans ansvar kunna ådömas den, som gjort reklamen, och förty uttryckligt stadgande härom upptagas i förslaget. Justitierådet Appelberg och regeringsrådet Söderwall äro i princip av samma uppfattning men hava, då en allmän regel av denna innebörd ansetts måhända komma att vålla svårigheter vid tillämpningen, funnit lämpligast, att dylikt ansvar stadgades endast för fall, i vilka praktiskt behov av sådant kunde antagas göra sig gällande, nämligen dels med avseende å föreståndare för filial, belägen på annan ort än huvudaffären, och dels beträffande agent för utländsk näringsidkare. I fråga om delaktighetsansvar äro samtliga ledamöter ense, att — på sätt med förslaget åsyftats — något sådant icke bör med hänsyn till brottets egenartade natur inträda. Med den läggning förslaget fått framstår det för mig nog så klart, att detsamma velat fasthålla vid gärningsmannans ansvar uteslutande för näringsidkaren själv. Behovet att gå längre har måhända ej heller ansetts vara så stort. Då emellertid en utsträckning av gärningsmannans ansvaret i den inom lagrådet föreslagna riktningen otvivelaktigt kan bliva av visst värde, vill jag tillstyrka en dylik utvidgning av lagbudet; och förordar jag såsom teoretiskt mest tillfredsställande, att 1 § utsträcker att omfatta jämväl den, som är anställd i eller eljest arbetar för annans näringsverksamhet och därvid självständigt bedriver reklam, varom är fråga.

Lagrådets ledamöter hava funnit, att tillämplighetsområdet för stadgandet i 1 § alltför mycket inskränkts dels i fråga om arten av den verksamhet, för vilken reklamen sker, och dels beträffande reklamens innehåll. I förra hänseendet har anmärkts, att orden 'saluför varor eller tillhandagår med utförande av arbete' medfört den begränsning, att sådana verksamhetsgrenar som exempelvis försäkringsverksamhet, restaurangrörelse, transportyrken, biografer och nöjesetablissemang icke torde komma att falla under straffbudet. I senare avseendet har påtalats den skedda begränsningen av föremålet för den osanna uppgiften till 'varorna eller arbetet', varigenom stadgandet icke bleve tillämpligt, då oriktig uppgift lämnades angående exempelvis en affärs ålder och väl i allmänhet ej heller då uppgiften avsåge affärsomsättningens storlek, förvärvat titel eller utmärkelse eller särskild anledning till en försäljning. Då, på sätt inom lagrådet jämväl antytts, en begränsning i fråga om verksamhetens art icke läter hava varit åsyftad, torde en jämkning av stadgandets avfattning böra vidtagas och lämpligen kunna ske genom uteslutandet av förstberörda, från paragrafen hämtade ord, vilka enligt vad förut anförts ej heller ur annan synpunkt ansetts fylla något behov. Vidkommande åter inskränkningen i avseende å reklamens innehåll torde denna i viss mån sammanhänga med förslagets allmänna läggning att på detta område framgå med varsamhet och inrikta sig på de praktiskt viktigaste fallen. Jag ser emellertid icke något hinder i en utsträckning av förslagets tillämplighetsområde i anslutning till vad lagrådet föreslagit och finner mig därför kunna förordna, att såsom föremål för den osanna uppgiften angives 'verksamheten eller däri utbudna varor eller prestationer'.

Vad två ledamöter av lagrådet anförte till stöd för uteslutande ur 1 § av

orden 'i uppenbar strid mot god affärsred' har synts mig icke uppväga de skäl, som min företrädare anført till förmån för uppställande av denna förutsättning för straffbarhet.

Det till grund för remissförslaget liggande kommittéförslaget innehöll i 3 § ett stadgande, varigenom med uppgift, som innefattade illojal reklam, likställdes framställning i bild eller annan särskild anordning, som vore ägnad att ersätta dylik uppgift. Stadgandet uteslöts i remissförslaget, enär det ansågs följa av sakens natur, att meddelande kunde lämnas icke endast i ord utan jämväl i siffror, avbildningar eller genom annat uttrycksmedel. Då emellertid lagrådet funnit det vara av vikt särskilt för näringsidkarna, att straffbudets omfattning tydligt framginge av lagtexten, vill jag icke motsätta mig, att i förslaget upptages ett stadgande i angivet syfte.

I fråga om presentsystemet har lagrådet hemställt, att den i 2 § upptagna förutsättningen, att presentgivningen skall hava skett 'i avsikt att sig till fördel utnyttja allmänhetens godtrogenhet', måtte utgå. Till stöd för sin hemställan har lagrådet i huvudsak anført, att i stort sett någon verklig förmån ej bereddes allmänheten genom presentsystemet, att det med hänsyn till allmänhetens intresse därför syntes saknas skäl att införa ifrågasatt begränsning i den föreslagna ansvarsbestämmelsen, att detta system — i sig självt onaturligt och stridande mot sunda affärsprinciper — måste verka i hög grad menligt på den lojala handeln, samt att det därför vore förklarligt, att köpmännen önska ett ingripande utan denna begränsning. Lagrådet har tillika anmärkt, att då avsikten varit att begränsa stadgandets tillämplighet i objektigt hänseende så, att det endast drabbade fall, då allmänheten uppskörtades, det icke vore tillfredsställande att åt begränsningen giva en avfattning, som hänförde sig till det subjektiva rekvisitet. För egen del är jag lika litet som min företrädare beredd att nu föreslå ett generellt förbud mot presentgivning. Väl är det riktigt, att presentsystemet mången gång innebär ett uppskörtande av allmänheten. Så är dock icke alltid händelsen. Fall förekomma helt visst, då systemet ej kan karakteriseras såsom en vilseledande prissättning, och det lärer ej heller kunna bestridas, att allmänheten understundom — då exempelvis i marknaden utföres en ny artikel eller då eljest en skarp konkurrens igångsättes — kan genom presentsystemet erbjudas verkliga förmåner. Det gäller därför, liksom vid andra former av konkurrens, att väl skilja mellan osund sådan och en allenast besvärande. Villigt skall medgivas, att i tillämpningen en gränsdragning kan medföra svårigheter. I detta hänseende är jag ense med lagrådet, att den berörda förutsättningen för straffbarhet icke bör såsom ett uteslutande subjektivt rekvisit hänföra sig till affärsmannens avsikt utan fastmera uppställas såsom ett väsentligen objektivat rekvisit för utmärkande av förfarandet. Min uppfattning är emellertid, att stadgandet kommer att få sin största betydelse däri, att det skänker stöd åt den lojala handeln i dess strävanden att bekämpa det osunda presentsystemet och därvid möjliggör ett ingripande åtminstone i de mera flagranta fallen. Tilläggas må, att ett inskridande mot presentgivningen i vidare omfattning än här ifrågasatts näppeligen står i överensstämmelse med rådande uppfattning hos allmänheten. Jag föreslår

Present-
systemet.
2 §.

alltså, såvitt nu är i fråga, allenast den ändring, att orden 'i avsikt att sig till fördel utnyttja allmänhetens godtrogenhet' utgå och att i stället efter ordet 'straffes' införas orden 'där förfarandet innebär utnyttjande av allmänhetens godtrogenhet'.

Mot lagrådets hemställan om upptagandet av uttrycklig bestämmelse av innebörd, att förbudet skall — såsom med förslaget avsetts — träffa även lämnande eller erbjudande av rabattmärken, inlösbara i andra varor än dem köpet avser, har jag intet att erinra.

*Fortsatt
brott.
11 §.*

I fråga om förslagets 11 § har lagrådet såsom inkonsekvent anmärkt, att man icke låtit den i nämnda paragraf beträffande de nya brottsformerna införda principen om särskilt straff för varje gång åtal anhängiggjorts komma till användning jämväl med avseende å det redan nu straffbelagda förfarande, som omförmäles i förslagets 5 §, samt hemställt om ändring härutinnan. I det förslag, som låg till grund för 1919 års lag med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens, fanns införd en bestämmelse, som innebar principens tillämpning å de i förslaget avsedda brottsliga förfaranden, bland dem det i nuvarande förslags 5 § omförmälda. På hemställan av lagrådet — som ansåg, att det beträffande ifrågavarande förbrytelser knappast förefunnes giltigt skäl för avvikelse från vanliga straffrättsliga grunder — blev emellertid bestämmelsen icke upptagen i det för riksdagen framlagda förslaget eller i den sedermera utfärdade lagen. Med hänsyn till den ståndpunkt, som då intogs, läser min företrädare icke ha funnit det påkallat att i detta sammanhang vidtaga ändring i den redan gällande lagen. Då emellertid frågan delvis kommit i ett annat läge därigenom, att principen nu göres tillämplig å illojal reklam och presentsystemet, vill jag icke motsätta mig den av lagrådet ifrågasatta ändringen.

Forum.

Av en ledamot i lagrådet gjord hemställan om upptagande beträffande illojal reklam av en särskild forumregel har jag funnit mig för närvarande icke böra biträda. Även om vissa skäl otvivelaktigt tala för en sådan regel, läser dock anledning föreligga att avvakta någon tids erfarenhet, innan en från de allmänna reglerna om forum i brottmål avvikande bestämmelse införes i denna lagstiftning.

I enlighet med vad jag sålunda anfört har jag låtit omarbета lagförslaget, därvid tillika vidtagits mindre redaktionella jämkningar.»

Föredraganden uppläser härefter förslaget, i den mån det omarbetats, samt hemställer, att detsamma måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

H. Stefenson.